

Minoritetsskydd i aktiebolagsrätt: jämförelsestudier mellan den svenska och ryska regleringen

Tillämpade studier 20 poäng

Juris kandidat programmet

Göteborg universitet

Författare: Tanja Svedulf

Handledare: professor Rolf Dotevall

Ämnesområde: Associationsrätt

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Förord	5
Förkortningar	6
1 Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Material och metod	8
1.4 Avgränsningar	8
1.5 Disposition	9
2 Rättsutvecklingen	9
2.1 Sverige	10
2.2 Ryssland	10
3 Bolagsrättsliga former i Ryssland	11
4 Rysk aktiebolagsrätt	12
4.1 Reglering	12
4.2 Öppna och stängda aktiebolag	13
4.3 Bildande	14
4.4 Bolagsordning	15
4.5 Aktiebolagets organisation	15
5 Svensk aktiebolagsrätt	16
5.1 Privata och publika aktiebolag	16
5.2 Aktiebolagets organisation	16
6 Minoritetsskyddets beskaffenhet	18
7 Minoritetsskydd enligt svensk aktiebolagsrätt	19
7.1 Allmänna skyddsregler	19
7.1.1 Likhetsprincipen	19
7.1.2 Generalklausulen	20
7.1.3 Vinstsyfte	20
7.1.4 Verksamhetsföremål	21
7.2 Särskilda skyddsregler	21
7.2.1 Lojalitetsplikt	21
7.2.2 Jävsregler	22
7.2.3 Insyn och frågerätt	22
7.2.4 Minoritetsrevisor och extra bolagsstämma	23
7.2.5 Kallelse, initiativrätt och beslutsfattande på bolagsstämma	24
7.2.6 Utdelning	24

7.2.7 Vetorätt	25
7.2.8 Tvångslikvidation, inlösen och skadestånd	26
7.2.9 Klandertalan	26
8 Minoritetsskydd enligt rysk aktiebolagsrätt	27
8.1 Allmänna skyddsregler	28
8.1.1 Likhetsprincipen	28
8.1.2 Vinstsyfte	29
8.1.3 Verksamhetsföremål och licensering	29
8.2 Särskilda skyddsregler	30
8.2.1 Lojalitetsplikt	30
8.2.2 Jävsregler	31
8.2.3 Insyn och frågerätt	32
8.2.4 Kallelse, initiativrätt och beslutsfattande på bolagsstämma	33
8.2.5 Kumulativ röstning vid val av styrelseledamöter	34
8.2.6 Revision och extra bolagsstämma	35
8.2.7 Vetorätt	35
8.2.8 Utdelning	36
8.2.9 Tvångslikvidation, inlösen och skadestånd	37
8.2.10 Klandertalan	39
9 Avslutande reflektioner	40
9.1 Jämförelse- allmänna skyddsregler	41
9.2 Jämförelse- särskilda skyddsregler	42
Slutord	43
Jämförelsetabell	44
Käll- och litteraturförteckning	45

Sammanfattning

Ryssland är Sveriges största granland som har utvecklats ekonomiskt oerhört mycket under de senaste åren. Efter kommunismens fall har intresse för Ryssland vuxit upp och fler europeiska företag vill investera sina kapital genom att exempelvis förvärva aktier eller andelar i de ryska bolagen. Associationsrättens uppbyggnad är något annorlunda i Ryssland än i den svenska rätten. Det finns vissa former som exempelvis sällskap och kommunala förvaltningsorganisationer som inte har någon motsvarighet i den svenska regleringen. Aktiebolagsformen är dock det mest användbara företagsform i världen och Ryssland är inget undantag. Uppsatsen kommer därför att handla om aktiebolagsregleringen. För att kunna ge en bättre bild av aktiebolagslagens ställning i Ryssland innehåller arbetet även en allmän beskrivning av andra former som finns i ryska bolagsrätten.

Uppsatsen har som fokus aktieägares rättigheter och framförallt minoritetsskyddet som finns i den svenska och ryska regleringen. Dessa bestämmelser har en stor betydelse för aktieinnehavare men även för det ekonomiska och bolagsrättsliga framsteget. Inledningsvis kommer även historiska utvecklingen att presenteras. Arbetets ändamål är delvis att ge en överblick i den ryska aktiebolagsrätten men även visa på brister och skillnader vad gäller minoritetsskyddet. Utredningen av det gällande lagstiftningen görs på ett ingående sätt och därmed skall utformning och analys av de svenska och ryska lagreglerna presenteras.

De grundläggande frågeställningarna med arbetet är utformningen och jämförelse av minoritetsskyddsregler i Sverige och Ryssland, deras historiska utveckling vad gäller aktiebolagsrätten samt tillämpningssvårigheter och praxis som finns på området. Arbetet berör sådana allmänna skyddsmoment som aktiebolagets verksamhetsföremål, likhetsprincipen, vinstsyfte och generalklausulen. Vidare behandlas mer specifika regleringen som syftar på att skydda aktieägare mot bolagsledningens missbruk. Hit hör framförallt jävsbestämmelser, lojalitetsplikten, insynsregler samt vinstutdelnings procedur. Slutligen skall normer om likvidation och tvångslikvidation, skadestånd och inlösen av aktier presenteras.

Tillämpning av regler kommer att introduceras med exempel ur den svenska och ryska praxis som finns på området. I detta sammanhang är uttalande av den Högsta domstolen i Sverige och Högsta Skiljedomstolen i Ryssland (Верховный Арбитражный Суд Российской Федерации) särskilt intressanta.

Avslutningsvis sammanförs en jämförelse mellan regler samt en analys av utformningen och tillämpningen av dessa. Det finns likheter mellan den svenska och ryska utformningen av regler. Framförallt gäller det allmänna bestämmelser om vinstsyfte, verksamhetsföremål och likhetsprincipen. Även röstningsregler är utformade på samma sätt, dock finns det skillnader vad gäller röstandelar då enligt ryska aktiebolagslagen krävs endast tre fjärde delar av rösterna. Det svenska kravet kan dock uppgå till nio tionde delar som ger ett bättre skydd för minoriteten. Det ryska systemet är inte lika utvecklat som den svenska vad gäller minoritetsskyddet av aktieägare. Dock innehåller den en del intressanta lösningar som saknar motsvarighet i det svenska regelverket.

Förord

Ryssland är ett stort land med oändliga resurser och möjligheter vad gäller utveckling, arbetskraft och produktion och därför har den lockat till sig väldigt många investerare från USA och Europa. Kapitalplacering och etableringsmöjligheter har blivit väldigt centrala under de senaste åren. Tanken med denna uppsats är att dels att ge mer information om associationsrätten i Ryssland med koncentration på aktiebolagsrätten och dels att jämföra den ryska regleringen med den svenska vad gäller minoritetsskyddet. Att ställa minoritetsskyddet i fokus är intressant i sig och viktigt eftersom många minoritetsägare är i behov av skydd i situationer då bolagsledningen och majoriteten missbrukar sin position. Dessutom är det betydelsefullt för sådana investerare som redan har sina aktieandelar i de ryska aktiebolag eller vill investera kapital men har inte tillräckligt med information om sina rättigheter. Min förhoppning är att detta arbete kan vara en inblick och någon slags vägledning om regelverket och systemets minoritetsskyddsbyggnad både i Sverige och Ryssland.

Dessutom anser jag att ett starkt minoritetsskydd bidrar till att flera investerare vågar satsa sitt kapital som i sin tur medför möjligheter för aktiebolagets ekonomiska tillväxt och utveckling i landet. Jag har valt att jämföra två länders reglering på området för att tydligt visa vilka skillnader det finns. Ryssland och Sverige tillämpar en del liknande rättskonstruktioner men det påträffas ett antal intressanta lösningar i Ryssland som saknar motsvarighet i den svenska regleringen. Detta anser jag vara en möjlighet till att driva rättsutvecklingen framåt i båda länderna genom att jämföra och inspireras av varandras solutioner på problemet.

Minoritetsskyddet är inte utformat på bästa sätt och det finns många möjligheter till förbättringar. Min önskan är att detta arbete kan bidra till sådana framsteg, och att du som läsare ska inspireras att ytterligare fördjupa dig i detta intressanta ämne.

Mycket nöje med läsningen!

Hälsningar

Tanja Svedulf, Askim, februari 2007.

Förkortningar

AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
ABL RF	Federal lag om Aktiebolag № 208-ФЗ från 1995-12-26 Федеральный закон РФ «об Акционерных обществах»
AO	Aktiebolag
GK RF	Civilbalk Ryska Federationen
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EU	Europeiska Unionen
HD	Högsta Domstolen
KoAP RF	Kodex om administrativa brott Ryska Federationen
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avd I
OAo	Ett öppet aktiebolag
OOO	Bolag med begränsat ansvar
Prop.	Proposition
SOU	Statens offentliga utredningar
UK RF	Brottsbalk Ryska Federationen
VAS	Högsta skiljedomstolen i Ryssland
VD	Verkställande direktör i ett aktiebolag
ZAO	Ett stängt aktiebolag

1 Inledning

1.1 Bakgrund

”Dags att stärka skyddet för minoritetsägarna” var en reaktion på Scania och tidningsandelens VLT:s beteende mot minoritetsaktieägare. Scantias mål var att komma över femtio procent gränsen i Ainax för att senare kunna likvidera det. Minoriteten hade ingen möjlighet att motstå detta. Dessutom har Scania erbjudit Ainax ägarna att köpa ut deras aktier och istället få aktier i Scania som var något billigare. Minoritetsaktieägarna var orättvist behandlade även i sådana bolag som Hoist, Connecta och Realia. Fusion mellan Connecta och Hoist genomfördes av majoriteten av aktieägare som utförde detta mot minoritetens vilja. I situationen mellan Connecta och Nanook där tanken var att köpa ut småägare för ett billigt pris lyckades aktiespararna att genomföra en förlikning med Connecta där bolaget kompenserade småaktieägarna som har blivit av med sina aktier. Scania-Ainax affären visade att minoritetsägarna inte har så starkt skydd vad gäller viktiga frågor för bolaget.¹ Detta också visar på en trend där stora aktieägare kör över minoriteten oftare och hårdare. Minoritetsskyddsregler fungerar inte så bra i praktiken eftersom de stora bolagen kommit på hur man kan kringgå dessa regler. Därför känns det intressant och nyttigt att beskriva vad det är för regler som finns på detta område och hur ser utvecklingen ut.

Ämnet att jämföra ryska och svenska minoritetsskyddsregler valdes inte bara på grund av en fördel vad gäller språkkunskap och tidigare erfarenhet av rysk juridik utan även på grund av det växande behovet som numera finns på marknaden. Ryssland har blivit en väldigt attraktiv marknad för investerare från USA, Europa och inte minst Sverige. I en artikel från Dagens Industri beskrivs det att det är en ryssfeber som gäller på marknaden. Den ryska marknaden fortsätter att växa och bland de mest eftertraktade områden är fastigheter, bank och finans. Även vägbeläggning och sådana branscher som mekanisk industri, läkemedel och livsmedel är väldigt tilltalande. Bland de svenska företagen som har investerat i Ryssland är Ikea, Tele 2, SCA, Volvo Lastvagnar och Nordea. Enligt Sven Lexner som är delägare och chef för Mannheimer Swartlings kontor i Moskva har kontoret fördubblat sina intäkter under de senaste två åren och det är på väg uppåt.²

Allt tyder på att affärsrelationer med Ryssland kommer att fortsätta utvecklas. Därför anses det vara nödvändigt att få mer kunskap om den ryska marknaden och de lagar som styr den. Eftersom de flesta bolag som finns i Ryssland är aktiebolag så känns det naturligt att främst beröra den aktiebolagsrättsliga lagstiftningen.

Minoritetsskyddsreglerna är dock av särskilt intresse eftersom de är av betydelse för företag och inte minst privat personer som gör investeringar i rysk industri och rörelse. Dessutom har det ryska minoritetsskyddet uppmärksammats i media och samhällsdebatt. Relationer mellan minoritets och majoritetsägare i aktiebolaget Vostok Nafta är ett exempel på att minoritetsskyddet inte är lika utvecklad i Ryssland som i Sverige.³

¹ ”Dags att stärka skyddet för minoritetsägarna”, Dagens Industri, 2004-11-11.

² ”Ryssfeber bland svenska företag”, Dagens Industri, 2006-12-01.

³ ”Vostok Nafta: Initierar ytterligare rättsärenden i Ryssland”, Affärsvärlden, 2004-06-21.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens främsta ändamål är att göra en komparativ analys av de minoritetsregler som finns i rysk och svensk aktiebolagsrätt. Jag har valt att redogöra både för allmänna och specifika minoritetsskyddsregler. Bland de allmänna bestämmelserna har jag främst koncentrerat mig på likhetsprincipen, generalklausulen, vinstsyfte och verksamhetsföremål. De specifika regleringar som kommer att behandlas är i första hand regler om insyn, jäv, utdelning, inlösen av aktier samt överprövnings och skadeståndsmöjligheter. En utförlig undersökning av de svenska och ryska minoritetsskyddsreglerna följs sedan av en komparativ studie där systemen jämförs med varandra. För att kunna genomföra detta krävs att jag ger en överblick av rysk associationsrätt och aktiebolagets ställning enligt rysk rätt samt även en kort presentation av den svenska regleringen.

Mitt syfte utmynnar därmed i följande frågeställningar:

- Vilken historisk utveckling har den svenska och den ryska aktiebolagsrätten?
- Hur är den ryska aktiebolagsrätten konstruerad och vilken plats har den i den ryska bolagsrätten?
- Hur bestämmelserna för minoritetsskydd är utformade i Sverige och Ryssland?
- Hur praktiseras reglerna och vilka tillämpningsproblem finns på området?
- Vilka skillnader och likheter finns i den ryska och svenska regleringen?

1.3 Material och metod

I uppsatsen har den traditionella juridiska metoden använts. Jag har därmed analyserat lagtext, förarbetena, praxis och doktrin som finns på området. Angående den svenska delen har jag främst använt mig av förarbetena i form av propositioner och SOU, samt Högsta domstolens avgörande i frågan. Den teoretiska argumentationen som förs i arbetet har i första hand sitt stöd i doktrin på aktiebolagsrättsligt område. Materialet till den delen av uppsatsen som handlar om rysk aktiebolagsrätt är hämtad främst från doktrin som behandlar aktiebolagsrätt. Den Högsta Skiljedomstolens uttalande i olika rättsfrågor, samt även vissa Regeringsrätts avgöranden. Dessutom behandlas omfattande praxis i form av olika regionala skiljedomstols avgörande samt myndighetens publikation. Affärspressens artiklar har också presenterats i syfte att belysa samhällets syn på minoritetsproblematiken. För att kunna introducera ämnet på bästa möjliga sätt har jag valt att dela upp presentationen av regelverket för varje land separat för att sedan kunna göra en komparativ analys av reglernas utformning och tillämpning på området.

1.4 Avgränsningar

Aktiebolagsrätt är ett väldigt brett ämne och jag har därför valt att begränsa mitt arbete till regler om minoritetsskydd. För att kunna förklara bestämmelser på bästa sätt har jag även presenterat en historisk bakgrund till aktiebolagsrätten i Ryssland och Sverige. Eftersom den ryska bolagsrätten är annorlunda från den svenska har jag valt att beskriva det i arbetet för att

sedan kunna göra en djupgående analys av de aktiebolagsrättsliga reglerna i Sverige och Ryssland. Slutligen kommer en jämförelseanalys att presenteras mellan minoritetsskyddets omfattning i Sverige och Ryssland.

1.5 Disposition

I syfte att skapa ett bättre sammanhang och ökad förståelse av ämnet ges inledningsvis en översikt gällande aktiebolagsrättslig utveckling i Sverige och Ryssland. Dessutom ges en utförlig beskrivning av det ryska lagsystemet och bolagsrättsliga former som finns. Sedan följer analys av svenska skyddsregler för minoritetsaktieägare som är uppdelat i två grupper av regler: allmänna och särskilda normer. Till de allmänna bestämmelserna tillhör likhetsprincipen, generalklausulen, vinstsyfte och verksamhetsföremål. I delen som handlar om specifika normer berörs bland annat insynsregler, jävsregler, utdelning, inlösen av aktier samt överprövningsmöjligheter och skadestånd. Sedan beskrivs de ryska minoritetsskyddsreglerna som är uppdelade på samma sätt som de svenska. Dessutom analyseras sådana institut som kumulativ röstning och specifika regler vad gäller jäv och väsentliga avtal. Slutligen görs en analys och jämförelse mellan regleringen och tillämpningen av minoritetsskyddet i båda länder.

2 Rättsutvecklingen

Det är otvivelaktigt att aktiebolag är det mest användbara formen av en juridisk person som finns i praktiken. Första associationsrättsliga former som påminner om aktiebolaget var en del av medeltida italienska banker på 1400-talet. Det mest kända av dem var S:t Georgsbanken i Genua. Bankerna byggdes på kapitalinsatser från sina medlemmar som undgick det personliga ansvaret för bankernas skulder. Andra former som byggdes på samma princip var handelskompanier i Holland och England i början av 1600-talet. Det är framförallt Ostindiska kompaniet som grundades i Holland år 1602 och senare i England som skulle spela en stor roll i associationsrättslig och inte minst aktiebolagets utveckling.⁴

Aktiebolagsformen är som i de flesta andra länder den rådande bolagsformen i Sverige och Ryssland. Enligt statistiska centralbyrås uppgifter fanns det 900 161 olika företag i Sverige år 2005 och 253 419 av dem var aktiebolag. Torsten Sandström beskriver i sin bok aktiebolag som ”en företagsform som förändrat världen.”⁵ Vad är det egentligen som gör aktiebolagsformen så attraktiv. Kort kan det nämnas att den största fördelen med aktiebolag är att aktieägarna inte har ett personligt ansvar för bolagets skulder. Aktieägarna kan därför bedriva verksamhet utan att riskera mer än sin egen andel i aktiekapitalet. Aktiebolagsformen är inte lika beroende av sina aktieägare som exempelvis ett handelsbolag eller kommanditbolag är. Aktier är fritt överlåtbara om det inte finns något förbehåll i bolagsordningen. Det understödjer anskaffning av kapitalet till bolaget och flera investerare väljer att placera sitt kapital i aktier. Aktiebolagsregler om borgenärsskydd och minoritetsskydd är också en anledning för att investerare väljer den formen.⁶ Trots att aktieägare inte har ett personligt ansvar för bolagets skulder ger dessa regler tillräckligt skydd

⁴ Johansson, Nials svensk associationsrätt i huvuddrag 2001 s.23.

⁵ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt 2005 s.13-14.

⁶ Prop. 2004/05:85 s.196.

för både minoritetsägare och borgenärer för att kunna placera investera pengar i aktier utan onödigt stora risker.

2.1 Sverige

Aktiebolagsformen uppstod redan på medeltiden men fick sin expansion på 1600-1700 talet. I Sverige existerade det i formen av kompanier som grundades på privilegier från kungahuset. År 1848 fick Sverige sin första lagstiftning om aktiebolag som tillät att bedriva aktiebolag endast efter tillstånd från staten. Följande lagar som tillkom år 1895, 1910 byggdes på samma princip då det krävdes ett tillstånd från staten för att kunna bilda ett aktiebolag. På 1930-talet startades ett nytt lagstiftningsarbete som var inriktat på att modernisera bolagsrätten. Uppenbara brister i regleringen visades i Kreugerkraschen 1932.

Kreugerkraschen börjades med Ivar Kreugers död den 12 mars 1932 som ledde till AB Kreuger & Tolls konkurs som avslutades 30 maj, 1941.⁷ Företagets konkurs fick stora politiska och ekonomiska konsekvenser. En stor mängd privatpersoner drabbades hårt av kraschen då alla Kreugerpapper blev nästan värdelösa och många mindre finansföretag, s.k. bankirfirmor gick omkull. Flera personer åtalades för bokföringsbrott och några fick avtjäna fängelsestraff. Kraschen skrämde bort utländska investerare som ansåg att stockholmsbörsen var allt för riskabel för investeringar. De största förlorarna anses dock vara privat personer.⁸

1944 antogs en aktiebolagslag som upphävdes år 1975 då en ny lag trädde i kraft. Sedan 1970-talet har det skett stora ändringar på grund av bland annat internationaliseringen som kom med medlemskapet i EU och dess utvidgade lagstiftningskompetens. Betydelsen av det utländska aktieägandet i Sverige växte drastiskt under 1990-talet. Dessutom skulle lagstiftningen anpassas till EU-regler och kunna vara konkurrensfulla på den europeiska marknaden. Det krävdes förändringar och år 2006 trädde den nya aktiebolagslagen ikraft.⁹

Tillkomst av den nya ABL, Lagen om aktiebolag (2005:551), var dels en anpassning till EU-regler och dels en åtgärd för att kunna framställa Sverige som en kraftfull konkurrent på bolagsrättsligt område bland andra medlemsstater.

2.2 Ryssland

Associationsrättsliga formen har funnits i Ryssland sedan 1700-talet. De första försöken att skapa lagregleringar på detta område har gjorts under Peter den stores regeringstid, under perioden 1699-1723. Det första företaget som hade aktiebolagsliknande former var ett ryskt handelsföretag i Konstantinopel som bildades år 1757. Aktier var bolagets kapital och aktieägare hade både rättigheter och förpliktelser gentemot bolaget. Varje ny medlem var bunden att tillskjuta kapital för utvecklingen av företagets verksamhet. Alexander den förste nämner för första gången aktiebolagsformen i sitt dekret till Senat 1805 där det förklarades att aktieägare svarar för sina förpliktelser med det kapitalet som finns i bolaget. Begränsat ansvar för aktieägare nämndes även tidigare i en Imperators Föreskrift (Императорский Указ) år 1782.¹⁰

⁷ Arlebäck, Kreugerkraschen: Storbankernas verk? 2000 s. 9.

⁸ Arlebäck, Kreugerkraschen: Storbankernas verk? 2000 s 178.

⁹ Prop. 2004/05:85 s. 197.

¹⁰ Iontsev, Aktiebolag 2005 s. 8-10.

1807 kom ett annat viktigt manifest som handlade mycket om aktiebolagsformen och ledde till att den fick en stadig grund i samhället. Innan manifestet fanns det enligt statistiken bara 5 aktiebolag men sedan började det gå uppåt och under period 1870 -1873 bildades det 259 bolag. De flesta hade handelsindustriell karaktär. Sedan 1870 grundades dock flera banker i form av aktiebolag. I november 1917 fanns det runt 2850 handelsindustriella aktiebolag med aktiekapital på 6040 miljoner rubel. Under sovjet tiden har utvecklingen av aktiebolagsrätten gått ner eftersom det skedde en allmän nationalisering av industrin. I princip all handel och företagsamhet var statlig. Detta betyder emellertid inte att aktiebolagsformen försvann helt och hållet. De fanns lagstadgade i lagar men existerade i begränsat antal.

I slutet av 1980-talet har det skett globala förändringar i det ryska ekonomiska och politiska systemet och det ledde till att en privat sektor uppstod. Detta var en nödvändig process för att kunna anpassa samhället till den nya privata kapitalistiska marknaden som formades när kommunismen föll. Den första bestämmelsen som reglerade aktiebolagsrätten var resolution (Постановление) № 601 från ministerrådet som trädde i kraft 25 december, 1990. Den var ersatt med federal lag om aktiebolag som trädde i kraft 26 december 1995 och gäller även idag. Det kan påpekas att ändringar och förnyelse av regler går väldigt långsamt och det finns fortfarande inte enighet i de praktiska lösningarna. Federal lag № 46 om skydd för investerare i handel med värdepapper (О защите прав и законных интересов инвесторов на рынке ценных бумаг) uppkom 5 mars, 1999 och gav större möjligheter för aktieägare att skydda sina intressen. Kodex om administrativa brott (Кодекс об административных нарушениях) fick också stora ändringar år 2000 som var förknippade med investerarens skydd i samband med handel med värdepapper.¹¹

3 Bolagsrättsliga former i Ryssland

För att kunna förstå aktiebolagsrättens konstruktion i Ryssland måste man först och främst vara bekant med hela ordningen och uppbyggnad av juridiska personer i Ryssland. Här kommer en kort överblick i systemet presenteras. Begreppet juridisk person finns föreskrivet i lagen och det är enligt den ryska lagstiftningen en organisation som äger egendom och svarar med sin förmögenhet för sina förpliktelser, kan i sitt eget namn förvärva materiella och immateriella tillgångar, iklädda sig skyldigheter samt vara kärke och svarande i domstolsprocessen.¹²

Den Ryska Civilbalken (Гражданский кодекс РФ, vidare GK RF) delar upp alla juridiska personer i tre huvudgrupper beroende på vilka rättigheter som aktualiseras mellan delägare och organisation. Till den första gruppen tillhör sådana former som aktiebolag, sällskap, kooperativa och konsument föreningar. Här har delägarna obligationsrätter i förhållande till bolaget och dess egendom. I den andra gruppen har delägarna äganderättsligt eller annat sakrättsligt förhållande gentemot organisationen. Hit hör olika statliga och kommunala föreningar och även självfinansierade institutioner. I den tredje gruppen har delägarna inte alls några materiella rättigheter till bolaget eller dess egendom. Sådan ställning råder framförallt i samhälls och religiösa organisationer, välgörande och andra fonder, även sammanslutning av juridiska personer i form av associationer och föreningar.¹³

¹¹ Iontsev, Aktiebolag 2005 s.3-4.

¹² 48 § 1 p. GK RF

¹³ 48 § 2-3 p. GK RF

Sammanfattningsvis kan man påstå att alla juridiska former i Ryssland delas upp i tre kategorier beroende på typ av rättigheter som aktualiseras mellan delägare och organisation. Det är antingen obligationsrätter, sakrätter eller inga alls. En sådan uppdelning är ganska främmande för det svenska systemet där indelning på sakrätter och obligationsrätter aktualiseras främst vad gäller konkurs och exekutionsrättsliga sammanhang. Det utgör grund för hela det civilrättsliga området i Sverige men har ingen betydelse för associationsrättens formindelning.

Alla juridiska personer oavsett form måste registreras för att kunna bildas och erkännas som en självständig part vid förhandlingar och andra juridiska sammanhang. Registreringen är statlig och skall ske hos justitiemyndigheterna och den juridiska personens namn skall föras in i det statliga registret.¹⁴

GK RF har ytterligare en uppdelning av juridiska personer. Man kan nog säga att den indelning är beroende på vilket syfte organisationen har. En sådan differentiering råder i Sverige mellan ekonomiska och ideella föreningar.¹⁵ Lagstiftaren avskiljer alla juridiska personer i två kategorier: kommersiella och icke-kommersiella organisationer. Den första gruppen kan existera i form av ekonomiskt kamratskap och sällskap och även kooperativa föreningar, statliga och kommunala liknande bolag. Till den andra gruppen tillhör konsument föreningar, samhälls och religions organisationer, välgörande och andra fonder och även andra former som finns stadgade i lagar. Även sammanslagning av juridiska personer i form av associationer och föreningar är tillåten.¹⁶

De kommersiella organisationerna delas upp i fyra huvudkategorier: kommersiella organisationer, kommersiella sällskap, andra statliga och kommunala liknande bolag och föreningar samt produktions föreningar.¹⁷ De två sist nämnda kategorierna är inte lika användbara i praktiken och därför kommer att inte behandlas i arbetet.

Kommersiella organisationer är sådana som aktiebolag (AO), bolag med begränsat ansvar (OOO) och bolag med tilläggansvar. Till kommersiella sällskap tillhör absolutsällskap och kommanditsällskap som i princip motsvarar svenska handelsbolags och kommanditbolags former. Aktiebolag kan vara öppet (OAO) eller stängt (ZAO) vilket i den svenska lagstiftningen motsvarar publika och privata aktiebolag.

4 Rysk aktiebolagsrätt

Lagregleringen av aktiebolag och dess bildning sker dels via civilbalk som innehåller mer allmänna regler om aktiebolagets natur, struktur och huvudprinciper, och dels via en speciell federal lag om aktiebolag som innehåller många paragrafer och har mer specifika och utförliga bestämmelser. Det känns naturligt att börja med civilbalken och de allmänna föreskrifter som finns om aktiebolag för att sedan gå över till de mer specifika frågor som behandlas i federal lag om aktiebolag.

¹⁴ 51 § 1-2 p. GK RF

¹⁵ 1:1 Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar

¹⁶ 50 § 1-4 p. GK RF

¹⁷ Piljaeva, Civilrätt 2005 s.32.

4.1 Reglering

De allmänna regler som berör aktiebolagets bildande, olika former av aktiebolag, aktiekapitalets reglering och dess ökning återfinns i 96-104 §§ GK RF. Reorganisation, likvidation och även frågor angående ledningen finns också här. I övrigt reglerar GK RF alla möjliga frågor inom det civilrättsliga området. Den är uppdelad i 6 olika delar: Del I – allmänna regler (artikel 1-208), Del II – äganderätt och andra sakrätter (artikel 209-306), Del III – allmänna regler om obligationsrätter (artikel 307-453), Del IV – olika typer av obligationsrätter (artikel 454-1109), Del V – arvsrätt (artikel 1110-1185) och slutligen Del VI – internationell privat rätt (artikel 1186-1224).

Reglering av aktiebolagsrätten är inte det primära syftet med Civilbalken i rysk rätt och därför är bestämmelserna inte så utförliga och hänvisar väldigt ofta till ABL RF som trädde i kraft 26 december, 1995. Lagen är uppdelad i 15 avsnitt och innehåller 104 artiklar. Avsnitt I (artikel 1-7) – allmänna bestämmelser, avsnitt II (artikel 8-24) – bildandet, reorganisation och likvidation, avsnitt III (artikel 25-35) – bolagsordning, aktier, obligationer och andra emissions värdepapper, avsnitt IV (artikel 36-41)- distribution av aktier och andra emissions värdepapper, avsnitt V (artikel 42-43)- vinstutdelning, avsnitt VI (artikel 44-46) – aktiebok, avsnitt VII (artikel 47-63)- bolagsstämma, avsnitt VIII (artikel 64 -71)- styrelse och VD, avsnitt IX (artikel 72 -77)- förvärv och återköp av egna aktier, avsnitt X (artikel 78-79)- de stora affärer, avsnitt XI (artikel 81-84)- bolagets intresse att ingå avtal, avsnitt XI.1.(artikel 84.1-84.10)- förvärv av mer än 30 procent av aktier i den öppna aktiebolagsformen, avsnitt XII (artikel 85- 87)- revision, avsnitt XIII (artikel 88-93)- årsredovisning och information om bolagets ekonomiska situation och avsnitt XIV (artikel 94)- avslutande bestämmelser.

4.2 Öppna och stängda aktiebolag

De viktiga elementen såsom aktiekapitalets indelning i aktier och aktieägares frihet från personligt ansvar fastställs i 96 § GK RF. Sedan finns det en intressant regel som stadgar solidariskt ansvar för de aktieägare som inte betalat sin andel.¹⁸ Detta saknar motsvarighet i det svenska systemet. Att aktieägarna inte erlagt betalningen för sina aktier påverkar inte deras ställning i förhållande till bolaget och dess borgenärer. Men det är en annan uppfattning som råder i Ryssland. Vidare kan alla aktiebolag delas i två grupper: öppna och stängda som motsvarar den svenska indelningen i publika och privata bolag.¹⁹ GK RF föreskriver att i den öppna aktiebolagsformen kan aktieägare fritt utan andra aktieägares samtycke disponera över aktier och ett sådant bolag kan sälja sina aktier på börsen. Dessutom skall företaget publicera årligen sin årsredovisning och balansräkning. I den andra formen av aktiebolag så kallad stängda bolag har aktieägare inte rätt att fritt disponera över sina aktieandelar. Där finns det begränsningar i form av företrädesrätt för andra aktieägare att köpa aktier och ett uttryckligt förbud mot offentliggörande av aktieförsäljning.²⁰ GK RF nämner även att aktieägares antal är begränsad i det stängda aktiebolaget men ger inte någon konkret siffra utan hänvisar till ABL RF där uppges att det inte ska vara mer än femtio medlemmar.²¹

¹⁸ 96 § 1 p. 2 st. GK RF

¹⁹ 1:2,12 ABL

²⁰ 97 § GK RF

²¹ 97 § 2 p. 3 st. GK RF samt 7 § 3 p. ABL RF

Vilken typ av aktiebolag det är måste finnas med i bolagsordningen och synas i firmanamnet. Båda formerna har sina fördelar och nackdelar. Ett öppet aktiebolag (OAO) har ett obegränsat antal medlemmar och har möjlighet att fritt disponera över sina aktier. Detta innebär att det har väldigt stora möjligheter att locka till investerare och andra kontrahenter. Detta har dock sina nackdelar då fri disponering av aktier kan leda till att ägandet av aktiebolaget kan bytas ofta och vara utspridd över flera små ägare. Ett stängt aktiebolag (ZAO) som redan har nämnts tidigare har ett begränsat antal medlemmar som inte får övergå femtio. Lagstiftaren är ganska hård på den punkten och om antalet medlemmar är över femtio måste aktiebolaget inom ett år förvandlas till ett öppet aktiebolag. Om inte det sker och antalet inte minskar skall aktiebolaget likvideras genom en domstolsprocess. Aktieägare i ett stängt aktiebolag har rätt att köpa aktier som säljs av andra aktieägare till det pris som erbjuds till tredje man och i antal som är begränsad till deras aktieinnehav i bolaget. Aktieägare kan komma överens om en annan ordning för inköp av aktier men detta skall i så fall regleras i en bolagsordning som även kan innehålla rättighet för själva bolaget att köpa aktier om aktieägare inte har utnyttjat sin rättighet. Slutligen kan en tredje man köpa ut aktier även om bolaget inte använt sig av denna regel.²²

4.3 Bildande

Aktiebolag i Ryssland kan bildas antingen genom att stiftare beslutar om det eller genom reorganisation av redan existerande juridisk person.²³ Själva bildandet av bolaget genomförs av en stiftare. Av beslut om bildandet skall framgå resultaten av stiftares röstning och deras beslut angående frågor om bolagets utformning, bolagsordningen och bolagets ledning. Bestämmelse om bildandet av bolaget och värdering av värdepapper och andra materiella och immateriella tillgångar som skall ingå i aktiekapitalet skall tas enhälligt. Däremot frågor angående bolagets ledning skall lösas med tre fjärdedelar av rösterna från samtliga stiftare.²⁴ Stiftare i ett aktiebolag ingår ett avtal med varandra där stadgas bolagets verksamhetsföremål, aktiekapitalets storlek, typer av aktier samt stiftarnas rättigheter och skyldigheter.²⁵ Avtalet om bolagets bildande eller stiftelseurkund skall vara skriftligt och stiftarna är solidariskt ansvariga tills bolaget är registrerat. Bolaget är ansvarigt för stiftarnas del i fråga om bildandet endast om bolagsstämman har lämnat sitt godkännande.²⁶

ABL RF har mycket mer utförliga regler angående stiftarna. Det kan vara fysiska eller juridiska personer. Vidare finns det begränsningar i kretsen av juridiska personer då statliga och kommunala organ samt en kommersiell organisation ensamt inte kan vara stiftare.²⁷

I 26 § ABL RF finns det ett krav på minimiaktiekapital som fastställs varje år beroende på storlek på minimilönen i Ryssland. Idag skall aktiekapitalet i ett stängt aktiebolag uppgå till minimum 10 000 rubel och i ett öppet aktiebolag 100 000 rubel. (Det motsvarar ungefär 3 000 respektive 30 000 svenska kronor).²⁸ Aktiekapitalets storlek skall anges i bolagsordningen men behöver inte vara fullt betalt för att bolaget skall kunna registreras. Det krävs nämligen endast femtio procent av kapitalet betalt inom tre månader sedan bolaget har registrerats.

²² Iontsev, Aktiebolag 2005 s. 17.

²³ 18 § ABL RF

²⁴ 19 § 1-4 p. ABL RF

²⁵ 98 § GK RF samt 9 § 5 p. ABL RF

²⁶ 98 § 1 p. 2 st., 2 p. GK RF

²⁷ 10 § ABL RF

²⁸ Federal lag №82-ФЗ från 2000-06-19, Federal lag № 198-ФЗ från 2004-12-29 samt www.forex.se

Detta innebär att bolaget med endast femtio procent utbetalt aktiekapital blir en fullberättigad juridisk person med en begränsad rättskapacitet. Ett sådant bolag kan endast ingå avtal som avser bolagets bildande. Det kan vara exempelvis fråga om hyra eller förvärv av en lokal, inköp av nödvändig utrustning för bolagets räkning och andra liknande överenskommelser som inte tillhör den affärsmässiga sfären. Efter utbetalning av de resterande femtio procent av aktier får bolaget full rättskapacitet och kan även ta hand om den affärsmässiga delen.²⁹

4.4 Bolagsordning

Regler om bolagsordningen återfinns i 11 § ABL RF. I princip är det samma bestämmelser som finns enligt den svenska lagstiftningen i 3 kap. ABL. Bolagsordningen skal innehålla bolagets firma, den ort där bolaget har sitt säte, vilken typ av bolag det är (ZAO eller OAO), aktiekapitalet och information om antalet aktier, deras värde, typ och även kategori av privilegierade aktier om det finns sådana. Det är viktigt att aktieägares rättigheter för varje typ av aktier också finns med i dokumentet.

4.5 Aktiebolagets organisation

Uppbyggnaden av aktiebolagets organ och deras kompetens är viktigt att belysa för att kunna förstå hur ett aktiebolag i Ryssland styrs och vilken betydelse olika organ har. Det påverkar naturligtvis minoritetsskyddet på det sättet att ju mer makt exempelvis styrelse har desto svårare är det för den enskilde aktieägaren att skydda sina intressen.

Bolagsstämma anses vara högsta styrande organ i aktiebolaget. Dock har det en begränsad kompetens eftersom bolagsstämman inte kan besluta i frågor som inte uttryckligen finns i 48 § 3 st. ABL RF. Dessutom får en bolagsstämma enligt 49 § 6 p. ABL RF inte besluta i frågor utöver de som finns på dagordningen och inte ändra dagordning. I frågor angående reorganisation, ökning av aktiekapitalet, konsolidering av aktier, godkännande av avtal där en intresserad part är inblandad och stora avtal. Förvärv av egna aktier och beslut om att delta i olika typer av kommersiella organisationer och associationer och även beslut om olika frågor som reglerar internt förhållande mellan bolagsorgan. I alla dessa situationer kan bolagsstämma besluta endast om det finns förslag om detta från styrelsen om inte något annat anges i bolagsordningen. En sådan uppdelning mellan styrelse och bolagsstämma kan innebära en reglering av kompetensen och inte begränsning av den. Styrelsen kan på det sättet vaka över aktieägares intresse i de mest ingripande för bolagets frågor. På det sättet skyddas även minoritetsägare.³⁰ Den löpande förvaltningen kan skötas antingen av VD ensamt eller av ett kollegialt organ (direktion).

Bolagsstämmans roll är väldigt omdiskuterad bland ryska jurister och akademiker. Vissa anser att stämman inte kan företräda aktiebolaget utan det endast styrelsen som har en sådan rättighet.³¹ Andra ser bolagsstämman som företrädare för hela bolaget både vad gäller interna och externa relationer. Bolagsstämma är, även om den inkluderar flera enskilda rättssubjekt, själv ett rättssubjekt som representerar hela bolaget. Även om alla aktieägare uttrycker sin egen vilja när de röstar, blir en sådan röstning när den sker i rätt form på bolagsstämma, hela bolagets vilja och inte den enskilda aktieägarens. Dock är den enskilde aktieägares röstning

²⁹ Tihomirov, Aktiebolag Juridiska grunder 2007 s. 31.

³⁰ Tsepov, Aktiebolag: teori och praktik, 2006 s. 143.

³¹ Lomakin, Allmänna grunder om aktiebolagets organisation 2003 s. 30

viktigt för att kunna bedöma om bolagsstämmans beslut är giltigt eller inte.³² Dessutom finns en uppfattning om att bolagsstämmobeslut är ett flersidigt avtal mellan många olika rättssubjekt.³³

Aktiebolag och dess organ kan jämföras med representation eller rättare sagt sysslomans förhållande. I ett sådant förhållande enligt ryska akademikers mening är det rent praktiskt en syssloman som ingår avtalet men rent juridiskt är det huvudman och kontrahenten som ingår avtalet. Det är inte rätt att säga att avtalet ingås både mellan kontrahenten och huvudmannen och samtidigt mellan kontrahenten och sysslomannen.

5 Svensk aktiebolagsrätt

5.1 Privata och publika aktiebolag

Aktiebolagsformen i Sverige regleras främst i Aktiebolagslagen som trädde i kraft den 1 januari 2006.³⁴ Den nya ABL innebär anpassning av den svenska aktiebolagsregleringen till den europeiska styrningen. Bolagsrättsliga direktiv spelar nuförtiden en avgörande roll i utformningen av svenska regler. För att kunna jämföra ryska aktiebolag med den svenska skall en kort presentation av den svenska aktiebolagsrätten ges.

Alla aktiebolag i Sverige kan delas upp i två former: publika och privata bolag. Det privata aktiebolaget skall ha minst 100 000 kronor i aktiekapital medan det publika skall ha minst 500 000 kronor. Aktier i ett privat bolag kan inte handlas på en börs i enlighet med 1:8 ABL. Detta innebär att aktier i den privata formen inte är ämnade att spridas till en stor krets av ägare och inte skall bjudas genom annonsering i enlighet med 1:7 ABL.

Ett publikt aktiebolag som det har framförts ovan skall ha en kapital på minst 500 000 kronor enligt 1:14 ABL. Dessa bolag har rätt att avyttra sina aktier på en börs eller auktoriserad marknadsplats genom annonsering och liknande. Varje börs eller marknadsbolag utgör ett avstämningsbolag enligt 1:10 ABL som betyder att deras aktier endast finns i elektronisk form hos VPC. Bolag som inte har avstämningsbestämmelse i sin bolagsordning är kupongbolag.

Bolagskategori måste anges i bolagsordningen och eventuella ändring av formen regleras i 26 kapitel ABL. Ett sådant beslut fattas på bolagsstämman och för att ett privat aktiebolag skall omvandlas till publikt krävs det två tredjedelar av rösterna. Byte från ett publikt bolag till privat är svårare då det krävs att nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget skall vara representerade och röstade för ett sådant förslag. Sistnämnda fall anses vara mer känsligt på grund av att ägare förlorar rätten att aktivt marknadsföra sina aktier.³⁵

5.2 Aktiebolagets organisation

Här kommer kort redogöras för vilken uppbyggnad det svenska aktiebolaget har för att kunna jämföra detta med det ryska aktiebolaget. Bolagsstämman anses i 7:1 ABL vara aktiebolagets

³² Tsepov, Aktiebolag: teori och praktik, 2006 s. 145.

³³ Kozlova, Civilrättslig status av juridiska personers organ 2004 s. 56.

³⁴ 1 § Lag (2005:552) om införande av aktiebolagslagen (2005:551)

³⁵ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt 2005 s. 58

högsta organ som beslutar om alla frågor som rör bolagets verksamhet. Stämman har en så kallad rest- eller residualkompetens som innebär att den kan besluta i alla frågor som inte enligt lagen eller bolagsordningen hör till ett annat organs kompetens.³⁶

Bolagets ledning kan skilja sig beroende på aktiebolagsform. I ett privat aktiebolag är det styrelsen som alltid måste finnas i bolaget. Styrelsen ansvarar för bolagets förvaltning och organisation och skall dessutom upprätta särskilda föreskrifter som meddelats av bolagsstämman. Styrelsen kan i ett privat aktiebolag bestå av en eller flera styrelseledamöter medan i ett publikt skall antalet medlemmar uppgå till minst tre i enlighet med 8:1, 46 ABL. Styrelseledamöter utses som regel av bolagsstämman dock kan det i bolagsordningen föreskrivas att en eller flera styrelsemedlemmar skall utses på annat sätt.³⁷ Det finns emellertid en specifik reglering för publika aktiebolag i 8: 47, 48 ABL som säger att minst tre styrelsemedlemmar skall vara utsedda av bolagsstämman och dessutom skall bolagsstämmans ordförande innan valet lämna uppgift om vilka uppdrag kandidater har i andra företag. Om styrelsen består av minst två ledamöter skall den i enlighet med 8:6,17 ABL utforma en skriftlig arbetsordning för sitt eget arbete och utse en styrelseordförande som skall leda och bevaka organens arbete.

Aktiebolagslagen har tilldelat styrelsen vetorätt vad gäller vinstutdelning och minskning av aktiekapitalet. Enligt 18:1 2 st. ABL kan vinstutdelning inte beslutas med större belopp än styrelsen har föreslagit. Denna bestämmelse anses utgöra ett skydd för bolagets borgenärer då styrelsen måste godkänna bolagsstämmans beslut i denna fråga.³⁸ Dessutom skall frågor som rör minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna och avsättning till fond godtas av styrelsen enligt 20:1,3 ABL.

Verkställande direktören (VD) kan utses av styrelsen i ett privat aktiebolag och måste finnas i ett publikt bolag enligt 8:27,50 ABL. Dessutom kan inte VD och styrelseordförande vara samma person i ett publikt aktiebolag enligt 8:49 ABL. VD:s kompetens är att sköta den löpande förvaltningen i bolaget efter styrelsens anvisningar. Den löpande förvaltningen skall bestämmas av styrelsen, och ifall det inte har skett, exkludera sådan verksamhet som är av osedvanlig beskaffenhet eller av stor betydelse för aktiebolaget. Det kan således konstateras att bolagsledningen i det svenska aktiebolaget består av styrelsen och VD där styrelsen är det överordnade organet.³⁹

Vid sidan av bolagsledningen skall finnas ett till organ, nämligen revisor. Revisorns ställning beskrivs i 9 kapitel aktiebolagslagen. Bolagsordningen skall innehålla antalet av revisorer och varje aktiebolag i enlighet med 9:1 ABL skall ha minst en revisor. Endast den som är auktoriserad eller godkänd revisor får vara revisor i ett aktiebolag och den väljs av bolagsstämman. I 9:3 ABL anges att revisors primära uppgifter är att granska bolagets årsredovisning och bokföring samt även bolagsledningens förvaltning. Revisorn skall på detta sätt vaka över bolagets ekonomiska ställning och stoppa eventuella ekonomiska brott genom att redogöra för sina misstankar.

³⁶ Skog, Rodhes aktiebolagsrätt 2006 s. 163

³⁷ SOU 1995:44 s. 85.

³⁸ Skog, Rodhes aktiebolagsrätt 2006 s. 95.

³⁹ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar 1999 s. 79, 84.

6 Minoritetsskyddets beskaffenhet

Aktiebolagets konstruktion bygger på majoritetsprincipen då aktieägare med majoriteten av aktierna utövar makten på bolagsstämman. För att ge minoritetsaktieägare möjlighet att kunna påverka beslutsfattande process i bolaget har lagstiftaren utformat en rad regler som ger aktieägarna med minoriteten av aktier ett skydd för deras olika rättigheter som är utformade och stadgade i ABL. Det vanligaste sättet att utöva skyddet är att införa krav på viss majoritet vid beslutsfattande på bolagsstämma.⁴⁰ Minoritetsskyddet har en stor betydelse inte bara för aktieägarna med mindre aktieinnehav utan även för näringslivet. Liksom regler för borgenärsskyddet, skapar den tillit till den svenska aktiemarknaden och bidrar till fler investeringar. Ett tillfredställande minoritetsskydd är en förutsättning för att aktiebolag skall kunna vara en fullt brukbar samarbetsform i affärslivet.⁴¹

Aktiebolagslagen är dock för det mesta dispositiv och skyddet kan begränsas eller utökas. Aktieägarna och bolagsledningen har möjlighet att avgränsa minoritetsskyddet. Det finns olika vägar att gå och ett av de vanligaste sätten är att sluta aktieägaravtal. I avtalet kan aktieägare träffa sådana klausuler som föreskriver att alla aktieägare måste vara överens om att beslutet skall fattas eller om att ett visst minoritetsskydd inte skall gälla eller tillämpas med begränsningar. Det enda som är dåligt med regleringen i aktieägaravtal är att den inte kan göras gällande mot bolaget i fall aktieägarna inte är överens med varandra.

Aktieägaravtals position är fortfarande oklar vad gäller dess verkan mot bolaget, mellan aktieägarna och även mot tredje män och borgenärer. Eftersom aktieägaravtal ofta syftar till att begränsa de tvingande regler som finns i ABL är det ganska naturligt att den saknar sin verkan mot bolaget. Aktieägare kan i detta fall inte åberopa avtalets klausuler i en eventuell tvist. Aktieägaravtalets svaga position markeras även i ABL:s regler där ett stämmobeslut som är i strid mot aktieägaravtalets innehåll förbli bindande ändå.⁴² Det är också oklart huruvida avtalet har någon stark betydelse aktieägare emellan. Det finns två olika uppfattningar om detta. Vissa menar att aktieavtalet är giltigt mellan aktieägarna men inte gentemot bolaget. Andra påstår att om aktieavtalets innebörd avviker från ABL:s tvingande regler är det ogiltigt, även mellan aktieägarna själva.⁴³ I *NJA 1972 s. 29* ställdes frågan på sin spets men domstolen har inte givit några klagörande angående aktieägaravtalets betydelse och giltighet. Där konstaterade domstolen att ogiltighet uppkommer, inte bara på grund av att avtalets innehåll står i strid med ABL:s tvingande bestämmelser, utan även om avtalet leder till oförmånliga verkningar för bolaget. Det intressanta är att tredje man kan bli bunden av avtalet om denne förvärvar aktier i bolaget och känner till ägaravtalets existens.

En annan möjlighet att undgå minoritetsskyddsregler är att reglera det i bolagsordningen. Men även här är det problematiskt eftersom ABL:s tvingande regler inte kan kringgås i bolagsordningen som är underordnad ABL och därför saknar regler i bolagsordningen som är oförenliga med ABL sin verkan. Dock kan man exempelvis reglera i bolagsordningen att utvidgning av minoritetsskyddet inte skall göras och begränsa minoritetsskyddet på detta sätt.⁴⁴

⁴⁰ Af Sandeberg, *Aktiebolagsrätten 2005* s. 82.

⁴¹ Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt 2006* s. 233.

⁴² 7:50,52 ABL

⁴³ Sandström, *Svensk aktiebolagsrätt 2005* s. 82, 195-196.

⁴⁴ Sandström, *Svensk aktiebolagsrätt 2005* s. 29, 196.

Ändring av minoritetsskyddsregler till minoritetens fördel är mindre problematiskt. Här tillämpas olika modeller och en av dem är att frågan regleras helt och hållet av bolagsordningen.⁴⁵ Ändringar som är till minoritetens fördel är ofta oproblematiske. Detta kan göras med hjälp av 7:42, 43 ABL.

7 Minoritetsskydd enligt svensk aktiebolagsrätt

Aktiebolagets regler i många hänseenden utgår ifrån majoritetsregeln som innebär att de aktieägarna som har fler röster beslutar i de viktigaste frågor angående bolagets förvaltning och ekonomi. Det är således majoriteten som bestämmer och oftast är det inte så stort antal människor i jämförelse med minoritetsägare. Claes Beyer som har en stor erfarenhet av bolagsstämmor har anmärkt att det inte är många namn man ska läsa upp på en bolagsstämma för att komma upp till majoriteten av röster och aktier.⁴⁶ Man motiverar majoritetsprincipen med en effektiv förvaltning och anser att det är i bolagets intresse att majoriteten ska bestämma. De minoritetsregler som finns i aktiebolagslagen är till för att kunna undvika orättvisa och missbruk av makten från majoritetens sida.⁴⁷

Minoritetsskyddsregler kan delas upp i sju kategorier: allmänna regler, handlingsförbudsregler, insyn, rätten att fatta principbeslut, vetorätt, separationsrätt och överprövningsmöjligheter.⁴⁸ Det är dock rimligt att dela upp minoritetsskydd i allmänna skyddsregler som gäller för alla aktieägare inklusive minoriteten och särskilda skyddsregler.

7.1 Allmänna skyddsregler

7.1.1 Likhetsprincipen

Till allmänna regler hör likhetsprincipen och generalklausulen. Likhetsprincipen fastställs i 4:1 ABL och innebär att varje aktie har samma rättigheter och skyldigheter. Regeln genomsyrar den svenska aktiebolagsrätten och är särskilt viktig för reglering av rösträtt på bolagsstämma, vinstutdelning och likvidation. Regeln är en möjlighet för minoritetsaktieägare att skydda sig mot både diskriminering från majoritetens och bolagsledningens sida. Detta innebär att den måste följas av samtliga bolagsorgan.

Aktiebolagslagen är en dispositiv lag och likhetsprincipen kan därför åsidosättas med ett förbehåll i bolagsordningen. Aktieägare kan själva besluta om undantag från rösträtt eller rätt till utdelning. I vissa fall kan även reservation ske utan aktieägares godkännande då majoritetens intresse anses vara mer väsentlig än minoritetens.⁴⁹ I *NJA 1977 s. 393* som berör likhetsprincipen i den ekonomiska föreningen HSB Mellersta Skåne har Högsta domstolen fastsällt att undantag från likhetsprincipen kan göras om det är sakligt motiverat och om majoritetens intresse är mer betydelsefullt än likhetsprincipens upprätthållande. I detta fall ansåg dock HD att likhetsprincipen var viktigast.

⁴⁵ 7:40, 41, 8:22 ABL

⁴⁶ Claes Beyer lektion 2006-09-19, kurs Komparativ bolagsrätt, Göteborg universitet.

⁴⁷ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt 2005 s.194.

⁴⁸ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt 2005 s.195.

⁴⁹ Johansson, Nials Svensk associationsrätt i huvuddrag 2001 s. 151.

I *NJA 1985 s. 343* fick ett börsnoterat bolag AB Företagsfinans betala vite på grund av åsidosättande av likhetsprincipen då förvärvserbjudande inte riktade sig mot samtliga aktieägare och på det sättet var i strid mot bolagens noteringsavtal med Stockholmsbörsen.

Likhetsprincipen är således en grundläggande princip inom den svenska associationsrätten och har som syfte att begränsa bolagsorganens befogenheter i förhållande till aktieägarna.⁵⁰ Den skall därmed respekteras av samtliga bolagsorgan.

7.1.2 Generalklausulen

Generalklausuler som återfinns i 7:47, 8:41 ABL är särskilt viktiga skydd för aktieägarna mot bolagsledningen eftersom de förbjuder ledningen att ta beslut som har till följd en otillbörlig inskränkning av en aktieägars rättigheter. Dess tillämpningsområde är dock främst att skydda minoritetsaktieägare när likhetsprincipen inte räcker till. Det är framförallt i situationer då majoriteten med hjälp av uttryckliga majoritetsregler beslutar om nyemission, minskning av aktiekapitalet, förvärv av egna aktier, införandet av ändringar i bolagsordning och likvidation.⁵¹

Denna regel benämns även som otillbörlighetsprincipen och gäller alla typer av bolagsstämmobeslut. Prövning i sådana fall sker med intresseavvägning mellan företagets nytta och minoritetsägarnas intresse. Bedömningen av otillbörlighet är väldigt centralt och ska vara mångsidig. Sådana faktorer som företagsekonomi, bolagets egen intresse, affärsmässighet och transaktionskostnader skall vägas mot likhetsbehandling, minoritetsskydd och eventuell maktmissbruk. På så sätt kan olika behandling var motiverad och tillbörlig ur bolagets intresse synvinkel, samtidigt skall det inte glömmas att likabehandling av aktieägarna har inte bara ett ekonomiskt värde utan även etiskt.⁵²

NJA 2000 s. 404 illustrerar hur generalklausul används för att skydda minoritetens intresse. Styrelseledamöter blev skadeståndsskyldiga gentemot minoritetsaktieägare på grund av ett beslut som gynnade majoritetsaktieägare då all verksamhet skulle flyttas till ett annat bolag som ägdes av denne.

Generalklausulen är sammankopplad till likhetsprincipen då den ger möjlighet till särbehandling tills den inte utgör en otillbörlig fördel. Dock kan det påpekas att likhetsprincipen sätter de formella gränserna medan generalklausulen behandlar de materiella förhållandena.⁵³

7.1.3 Vinstsyfte

Aktiebolagets ändamål har alltid som huvudregel varit att frambringa en ekonomisk vinst åt sina aktieägare.⁵⁴ Syftet med verksamheten skall anges i bolagsordningen enligt 3:1 ABL och beslut om annat syfte kräver samtliga aktieägares samtycke. Regeln om en gåva till

⁵⁰ Johansson, Nials Svensk associationsrätt i huvuddrag 2001 s. 78.

⁵¹ Nerep, Aktiebolagsrättslig analys 2003 s. 275-277, 288.

⁵² Nerep, Aktiebolagsrättslig analys 2003 s. 306.

⁵³ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar 1999 s. 133.

⁵⁴ Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem 2000 s. 72.

allmännyttigt ändamål som i sig strider mot vinstsyfte skall vara skälig med hänsyn till ändamålets art, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt för att kunna beslutas på en bolagsstämma.⁵⁵

Det faktum att aktiebolag i allmänhet drivs med vinstsyfte gör att konflikter mellan bolag och aktieägare kan lösas med hänvisning till att det som gynnar bolaget även gynnar aktieägaren genom att värdet hos hans aktier ökar.⁵⁶ I förhållandet mellan aktieägare ger emellertid inte vinstsyftet samma ledning enligt uttalanden i *NJA 1963 s. 431*.

Det kan således konstateras att syftet med aktiebolagets verksamhet är en måttstock för bolagsledningens handlingar. Detta är en fundamental riktlinje som har sin grund i samhällsekonomiska effektivitetskrav och som innebär att styrelseledamöter och VD skall handla utifrån aktieägarnas ekonomiska intressen.⁵⁷

7.1.4 Verksamhetsföremål

Enligt 3:1 ABL måste verksamhetsföremålet särskilt anges i bolagsordningen. Detta avgör vilka frågor styrelsen och bolagsstämman kan besluta i. Eftersom det är aktieägarna som sätter gräns för verksamhetsföremålet är det därmed deras skydd mot bolagsledningens handlande. Verksamhetsföremålet skall vara preciserad och omfattande men kan i övrigt uttryckas på många olika sätt. Förändringar i verksamhetsföremålet kan endast göras på bolagsstämma och beslut som står i strid med detta skall fattas av samtliga aktieägare.⁵⁸ Enligt HD: s mening i *NJA 1987 s. 394* skall ett beslut vara uppenbart främmande för att kunna leda till ogiltighet. I det fallet ansågs kravet på uppenbarhet inte vara uppfyllt när fackförbundet beslutade om hemförsäkring för sina medlemmar.

I det redan tidigare nämnda fallet *NJA 2000 s. 404* ansågs majoritetsägarens beslut i ett aktiebolag att flytta all verksamhet utomlands strida mot både verksamhetsföremålet och generalklausulen och medförde skadeståndsansvar gentemot styrelsen i bolaget.

7.2 Särskilda skyddsregler

7.2.1 Lojalitetsplikt

Styrelsen och verkställande direktören har en sysslomannaställning i ett aktiebolag och därför skall agera i enlighet med 18 kapitel handelsbalken (HB) som föreskriver att syssloman skall företräda bolaget med omsorg och lojalitet. Reglerna i 18 kapitel HB är utformade främst för fysiska personer men enligt rättspraxis kan de tillämpas på företagsuppdrag.⁵⁹

Både VD:s och styrelseledamöters arbete i bolaget är knuten till uppdrag och därmed lojalitetsplikten. Lojalitetsplikten innebär att det är bolagets syfte och inte ledningens som skall stå i fokus när ledningen handlar för aktiebolagets räkning. Olika intressekonflikter mellan styrelseledamöter eller VD och bolaget bör därför undvikas. Lojalitetsplikten omfattar

⁵⁵ 17:5 ABL samt Af Sandeberg, Aktiebolagsrätten 2006 s. 186.

⁵⁶ Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem 2000 s. 163-164.

⁵⁷ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar 1999 s. 115.

⁵⁸ Johansson, Bolagsstämma 1990 s. 32.

⁵⁹ Tiberg, Dotevall, Mellanmansrätt 2001 s. 27-28

inte bara avtal utan även andra beslut som har direkt eller indirekt inverkan på bolaget. Dock måste det påpekas att intresset måste vara väsentligt för att ett brott mot lojalitetsplikten kunna anses föreligga.⁶⁰ VD eller styrelseledamot har dessutom inte rätt att bedriva konkurrerande verksamhet samtidigt när de är verksamma i bolaget. Detta finns inte uttryckligen beskrivet i lagen men anses följa ur den allmänna lojalitetsplikten.⁶¹ Ett sådant förbud finns dock för styrelserepresentanter för de privata anställda i 14 § lag om styrelserepresentation för de privatanställda (SFS 1987:1245). Lojalitetsplikten kan vidare ses som underlag för bestämmelserna om jäv för bolagsledningen i ABL.

7.2.2 Jävsregler

Jävsregler har till syfte att förhindra aktieägare, styrelseledamot och VD att ta beslut som i vissa typiska situationer innebär åsidosättande av bolagets intressen till egen fördel. I 7:46 ABL beskrivs att en aktieägare inte får själv eller genom ombud rösta i frågor som rör talan mot denne eller dennes befrielse från skadeståndsansvar och även sådan talan eller befrielse som gäller någon annan om aktieägare har ett väsentligt intresse i frågan. Exempelvis omfattas beslut som rör avtal mellan bolaget och en annan juridisk person där aktieägaren äger en väsentlig andel.⁶² Jävsregeln i 7:46 anses dock inte vara tillämplig i fall alla aktieägare är jäviga. Den är inte heller användbar i enmansaktiebolag enligt HD som fastslog det i *NJA 1981 s. 1117*.

Regler som rör jäv för styrelseledamot och VD i 8:23, 34 ABL är likartat utformade och omfattar större krets av situationer än jävsnormen för aktieägare. De föreskriver att personen skall avstå från att huvudtaget vara delaktig i beslutfattande, förberedelse och verkställande av beslutet. Det är tre typer av situationer som berörs: när styrelse eller VD är själva motparter till bolaget, de har ett väsentligt intresse eller det rör sig om en annan juridisk person som också företräddes av samma VD eller styrelseledamot.⁶³

En annan regel som kan framställa ett motstridande intresse är arvodesfråga. I 8:23a ABL infördes en ny regel som fastställer att arvode och annan ersättning för styrelseuppdrag skall beslutas på en bolagsstämma. En ny regel infördes även för publika aktiebolag då styrelsen i enlighet med 8:51-54 ABL skall upprätta förslag till riktlinjer och bestämmande av lön till VD och styrelse. I 7:61 ABL stadgas det att ett beslut om riktlinjer enligt 8:51-54 ABL skall fattas på en årsstämma i ett aktiemarknadsbolag.

Jävsregler i 7:46 ABL har således ett primärt syfte att skydda minoritetsägare däremot reglerna i 8:23, 34 har först och främst avsikt att skydda bolagets intresse. Dock kan de fortfarande anses vara indirekt minoritetsskyddande speciellt i sådana fall då styrelseledamöter i själva verket är majoritetsaktieägare.

7.2.3 Insyn och frågerätt

Rätt till information är av stor betydelse för aktieägarna som kan bedöma den ekonomiska situationen i bolaget och kunna agera i god tid i fall det behövs. 7:36 ABL innehåller en sådan

⁶⁰ Prop. 1975:103 s. 379

⁶¹ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar 1999 s. 144

⁶² Skog, Rodhes aktiebolagsrätt 2006 s. 234-235.

⁶³ Af Sandeberg, Aktiebolagsrätten 2006 s. 140-141.

rättighet i ett aktiebolag med högst tio aktieägare där samtliga medlemmar och även deras ombud eller biträde har möjlighet att ta del av räkenskaper och andra handlingar som rör bolagets verksamhet, i den omfattning det behövs för att aktieägaren skall kunna bedöma bolagets ställning och i den mån att det inte medför en påtaglig risk för skada för bolaget i fall det rör sig om en känslig information.

Upplysningsplikt för styrelse och VD är också väldigt viktig i detta sammanhang. Enligt 7:32 ABL skall dessa bolagsorgan i fall aktieägare begär det lämna upplysningar om bolagets ekonomiska situation och även annan information som kan vara av betydelse för bedömningen av frågor på bolagsstämma. I fråga om koncern är det även information om koncernredovisningen och förhållandena inom koncernen som skall ges ut. I publika aktiebolag skall det ske endast vid en bolagsstämma där årsredovisning eller koncernredovisning behandlas enligt 7:57 ABL.

Regeln i 7:32 ABL innehåller en så kallad aktieägarers frågerätt på bolagsstämma. Dock kan den begränsas om det visar sig att en sådan information kan väsentligt skada bolaget. I sådana fall som exempelvis kan röra sig om företagshemligheter eller annan konkurrensfrämjande information är styrelse och VD inte skyldiga att lämna upplysningar. Således inskränks aktieägarers frågerätt vad gäller skydd för den gemensamma bolagsintresse.⁶⁴

7.2.4 Minoritetsrevisor och extra bolagsstämma

En aktieägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget eller till minst en tredjedel av företrädade aktier på stämma har möjlighet att begära länsstyrelsen att utse en minoritetsrevisor i enlighet med 9:9 ABL. Stämman själv saknar behörighet att besluta i denna fråga och kan endast behandla förslaget.⁶⁵ Minoritetsrevisor har samma funktion som en vanlig revisor i bolaget, har tystnadsplikt och kan således inte vara informations spanare åt minoriteten.⁶⁶ Dennes syfte är således att ge minoriteten en möjlighet att utse egen revisor som säkerhet mot maktmissbruk från majoritetens sida. Denna bestämmelse har dock endast betydelse i de mindre aktiebolagen eftersom det anses vara svårt att uppnå dessa gränser i de större bolagen.⁶⁷

En extra bolagsstämma kan sammankallas om styrelsen anser det vara nödvändigt i enlighet med 7:13 1 st. ABL. Även aktieägare och revisor har en sådan möjlighet att påkalla en extra bolagsstämma för att kunna behandla vissa frågor som exempelvis förslag till minoritetsrevisor. I sådant fall skall till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget eller revisor skriftligen begära detta enligt 7:13 2 st. ABL. Om styrelsen vägrar att bifalla en sådan begäran kan aktieägare vända sig till länsstyrelsen i enlighet med 7:17 2 st. ABL. Om frågan som skulle behandlas på en extra stämma faller utanför bolagsstämmans behörighet kan en sådan anmälan till länsstyrelsen inte bifallas.⁶⁸

⁶⁴ Prop. 1975:103 s. 404 samt Johansson, Bolagsstämma 1990 s. 391.

⁶⁵ Lindahl, Sandell, Ordinarie bolagsstämma 1999 s.40-41.

⁶⁶ SOU 1971:15 s.252.

⁶⁷ Prop. 1975:103 s.419.

⁶⁸ Taxell, Aktiebolagets organisation 1983 s. 33.

7.2.5 Kallelse, initiativrätt och beslutsfattande på bolagsstämma

Alla aktieägare har rätt att besluta i frågor angående bolaget på bolagsstämma enligt 7:1 ABL. Det är styrelsen som sammankallar stämman och bolaget är skyldig att hålla minst en bolagsstämma om året.⁶⁹ Alla aktieägare som är införda i aktieboken kan delta i bolagsstämma i enlighet med 7:2 ABL med reservation för vissa förvärvs situationer som beskrivs i 4:43 ABL. Huvudregeln är att alla aktieägare får rösta för sina samtliga aktier om inte annat anges i bolagsordningen.⁷⁰ Sådana begränsningar kallas för rösträttsklausuler och kan begränsa rösträtten till ett visst antal aktier, en viss del av samtliga aktier i bolaget eller viss andel som företrädds på stämman.⁷¹

Alla aktieägare har en kallelserätt i enlighet med 7:23 ABL där de alla skall kallas till bolagsstämma i den ordning som föreskrivs i bolagsordningen. Dessutom innehåller aktieägare en initiativrätt som ger en möjlighet att begära att ett ärende skall behandlas på bolagsstämma. Detta skall ske skriftligen och senast sju veckor innan bolagsstämma eller senare men under förutsättning att ärendet kan tas upp i kallelsen.⁷² Det är förbjudet enligt 7:26 ABL att bestämma i frågor som inte har funnits i kallelsen. Om beslutet fattas oavsett kan det därmed klandras av den allmänna domstolen. Minoriteten i dessa fall är skyddat från beslut i frågor som de inte visste om och inte kunde förbereda att bemöta på tillfredställande sätt på en bolagsstämma.

Möjlighet att delta i bolagsstämma är en viktig rättighet som alla aktieägare skall ha. Minoritetsskyddet är i stort skett uppbyggt på deltagande i beslutsfattande på bolagsstämma därför är det särskilt viktigt att deltagandet regleras i lagen och inte kan åsidosättas.

7.2.6 Utdelning

Vinstutdelningsfråga regleras i 18 kapitel ABL och det är bolagsstämma som beslutar om detta. Frågan om vinstutdelning kan vara väldigt känslig eftersom en konflikt kan uppstå i situationer när majoriteten i ett vinstdrivande bolag inte vill dela ut vinsten och på detta sätt försöker övervinna minoriteten. Detta används som påtryckningsmedel mot minoritetsaktieägare för att kunna få de att billigt sälja sina andelar till majoriteten. Ett sådant missbruk är ganska vanligt i praktiken och kallas för utsvältning.⁷³ Därför finns det en regel i 18:11 ABL där ägare till minst en tiondel av samtliga aktier kan vid årsstämma begära en utdelning av hälften av årets vinst enligt balansräkningen. Men innan dess skall årets vinst minskas med balanserad förlust som överstiger fria fonder och belopp som enligt lag eller bolagsordningen ska avsättas till bundet eget kapital eller för någon annan fastställd i bolagsordningen ändamål. Minoriteten av aktieägare skall yrka om en sådan utdelning innan årsstämman skall fatta beslut om fördelning av vinsten. En sådan utdelning skall inte stå i strid mot borgenärsskydds regler i 17:3 ABL om att det skall finnas en full täckning för aktiebolagets bundna kapital. Bolagsstämman har dock ingen skyldighet att dela ut mer än fem procent av bolagets egna kapital.⁷⁴

⁶⁹ Prop. 2004/05:85 s. 291.

⁷⁰ 7:8 ABL

⁷¹ Af Sandeberg, Aktiebolagsrätten 2005 s. 86.

⁷² 7:16,18-20 ABL

⁷³ Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt 2006 s. 249.

⁷⁴ 18:11, 4 st. ABL

I *NJA 1965 s157* har tagits upp en fråga om huruvida ett belopp som avsätts till investeringsfond skall ingå i vinsten och i utdelningen som en minoritet av aktieägare har rätt att påkalla. HD har konstaterat i fallet att sådana avskrivningar och avsättningar leder till att bolagets vinst minskar och därmed inskränks minoritetens rätt till utdelningen.⁷⁵

7.2.7 Vetorätt

Det finns en grupp regler som har som huvudsyfte att ge minoritetsaktieägare möjlighet att stoppa ett bolagsstämmobeslut. Det är en så kallad kvalificerad röstmajoritet som krävs för vissa beslut på stämma vilket ger minoriten rätt till veto. Denna reglering är egentligen en kärna för minoritetsskyddet i aktiebolagslagsrätten. Kravet på kvalificerad majoritet vid beslutsfattandet omfattar ett stort antal frågor vilket dels beror på EG-rättens krav och dels på att det rör sig om centrala frågor för bolaget.⁷⁶

Kravet på kvalificerad majoritet med två tredjedelar av rösterna och företrädde aktier begärs vid ändringar i bolagsordningen i enlighet med 7:42 ABL. Även sådana beslut som rör godkännande av fusionsplanen eller delningsplanen enligt 23:17, 24:19 ABL kräver kvalificerad majoritet. Beslut om emission som avviker från aktieägarnas företrädesrätt enligt 13:2 ABL är giltigt endast om aktieägare som innehar två tredjedelar av röster såväl som aktier på bolagsstämma godkänner det.⁷⁷ Ett sådant majoritetskrav gäller för noterade publika aktiebolag vid förvärv av egna aktier.⁷⁸ Minskning av aktiekapitalet enligt 20:5 ABL kan endast genomföras om majoriteten av två tredjedelar av aktier och röster godkänner det.

I vissa fall är skyddet ännu starkare än kravet på kvalificerad majoritet och då har ägare till andel som överstiger en tiondel av aktier i bolaget en vetorätt. Det rör sig om frågor som anses vara särskild ingripande för bolaget och aktieägarna. Det är framförallt minskning av aktieägares rätt till vinst på grund av bolagets ändrade verksamhets syfte enligt 3:3 ABL, förbehållsklausuler eller ändring av rättsförhållandena mellan aktier.⁷⁹ Om beslutet innebär att antal aktier begränsas eller att avsättning till bunden fond ska ske samt andra användningar av vinsten begärs det stöd av aktieägare som innehar minst två tredjedelar av rösterna och nio tiondelar av aktier som representeras på bolagsstämman.⁸⁰ Beslut om nyemission, överlåtelse av aktier, teckningsoptioner och konvertibler och även fastställande om vinstandelslån och kapitalandelslån är giltiga endast om aktieägarna med minst nio tiondelar av rösterna har godkänd det enligt 16:2-5,7,8 ABL.

Sammantaget kan det konstateras att vetorätt är ett väldigt utvecklat system som ger skydd för minoritetsägare att påverka beslut som är särskilt ingripande för bolaget och dess verksamhet. Emellertid finns undantag då minoritetsskyddet minskar. Det rör sig om situationer där aktieägare med minst två tredjedelar av aktier och röster kan besluta i frågor som berör endast vissa typer av värdepapper som företrädds av samtliga ägare till sådana aktier om nio tiondelar av dem samtycker till detta. Om ändringen avser ett visst aktieslag räcker det även

⁷⁵ NJA 1965 s 157 samt Prop. 2004/05 s. 379.

⁷⁶ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt 2005 s. 201.

⁷⁷ 13:2 ABL

⁷⁸ 19:13,18 ABL

⁷⁹ 7:43 ABL

⁸⁰ 7:44 ABL

med hälften av innehavare av sådana aktier som närvarar vid bolagsstämma där nio tiondelar av dem skall ge sitt samtycke.⁸¹

7.2.8 Tvångslikvidation, inlösen och skadestånd

Aktiebolagslagen innehåller regler som uttryckligen skyddar minoriteten mot majoritetens missbruk. Det är framförallt bestämmelser om tvångslikvidation och inlösen som återfinns i 25 kapitel ABL och även skadestandsregler för aktieägare i 29 kapitlet ABL. Ägare av en tiondel av samtliga aktier i bolaget har möjlighet i enlighet med 25:21 ABL att föra talan i domstol om bolagets likvidation om majoriteten av aktieägare har uppsåtligen missbrukat sin position som har lett till överträdelse av ABL, ÅRL eller bolagsordningen. Tvångslikvidation är en genomgripande åtgärd som kan leda till kapitalförlust inte bara för bolaget utan även för bolagets borgenärer.⁸²

Domstolen skall pröva frågan om likvidation och ta särskild hänsyn till borgenärernas och anställda intressen och kan om det finner sig vara lämpligt besluta om inlösen av aktier istället.⁸³ Om domstolen har fastställt att bolaget skall lösa in aktier istället men bolaget inte gör det inom viss tid som domstolen har föreskrivit skall bolaget gå i likvidation.⁸⁴ Inlösen av minoritetsaktier skall inte ske om det redan finns andra förutsättningar för tvångslikvidation exempelvis när bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade beloppet.⁸⁵

En aktieägare i enlighet med 29:3 ABL skall ersätta skada som han eller hon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bolaget, en aktieägare eller någon annan genom att medverka till överträdelse av ABL, ÅRL eller bolagsordningen. Ett exempel på en sådan situation är när en aktieägare utnyttjar sitt inflytande i bolaget så att VD:n förmås att fatta ett beslut som ger aktieägaren en otillbörlig fördel och orsakar en annan aktieägare en skada.⁸⁶ Genom sin medverkan till överträdelse kan aktieägare genom sitt inflytande över styrelse eller VD bli skyldig till överträdelse av generalklausulen i 8:41 ABL.⁸⁷ Regeln tar således främst sikte på en majoritetsägare som har missbrukat sin position och medverkat till beslut som är skadlig för minoriteten. Om det är motiverat med hänsyn till faran för fortsatt missbruk och förhållandena i övrigt, är en aktieägare som avses i 29:3 ABL också skyldig att lösa in skadelidande aktieägares aktier. Regeln riktar sig främst mot ett långvarigt maktmissbruk som inte kan stoppas med skadestandsansvar enligt 29:1,3 ABL.⁸⁸

7.2.9 Klandertalan

Slutligen kan minoritetsaktieägare skydda sig mot bolagsledningens eller bolagsstämmas orättvisor med hjälp av en klandertalan i 7:50 ABL. Beslut som fattas i strid mot ABL eller bolagsordningen skall prövas i domstolen och varje aktieägare oavsett dess aktieinnehav har denna rättighet. Huvudregeln är att aktieägare kan väcka klandertalan om denne är legitimerad eller införd i aktieboken eller obehörigen vägrades ett sådant införande. Däremot behöver inte

⁸¹ 7:45 ABL

⁸² Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem 2000 s. 185-186.

⁸³ Prop. 1975:103 s. 504.

⁸⁴ 25:22 ABL

⁸⁵ 25:13,22 ABL

⁸⁶ Prop. 1975:103 s. 541.

⁸⁷ Andersson, Johansson, Skog, Aktiebolagslagen En kommentar 2006 s. 29:18.

⁸⁸ Sandström, svensk aktiebolagsrätt 2005 s. 394.

personen vara aktieägare eller legitimerad när beslutet fattades för att kunna klandra det.⁸⁹ Med hjälp av klandermedlemmigheten kan bolagsstämman inte ta sådana beslut som förkastar minoritetsskyddet enligt ABL. Klandermedlemmighet omfattar dock endast beslut som fattas av aktieägare vid bolagsstämma i enlighet med 7:50 ABL. Detta innebär att all information, förslag eller uttalande inte kan angripas med klandertalan och inte heller utslag som fattas på aktieägares möten utanför bolagsstämma.⁹⁰

Huvudregel är att klandertalan skall väckas inom tre månader från dagen när beslutet har fattats enligt 7:51 1st. ABL. Efter denna tidsfrist är bestämmelse bindande för bolaget och aktieägare. Undantaget gäller beslut som inte kan fattas även om alla aktieägare är överens i enlighet med 7:51 2 st. ABL. Regeln siktar framförallt på så kallade nulliteter som teoretisk sätt kan betraktas som icke-beslut. Andra fall av nulliteter är situationer när kallelse till bolagsstämma inte har skett eller reglerna om kallelse väsentligt åsidosatts samt när det nödvändiga samtycket för beslutsfattandet inte har lämnats.⁹¹

Det skall dock observeras att beslut om fastställande av fusions och fissionsplan enligt 23:36 1 st., 24:30 1 st. ABL inte kan klandras senare än sex månader från beslutet.

Beslutet kan således ändras eller upphävas genom en klandertalan och påverka även andra intressenter som inte var parter i klanderprocessen. En sådan talan är ett effektivt sätt att bekämpa orätta beslut och varje enskild aktieägare har möjlighet att göra det. Dock skall det påpekas att denna möjlighet endast gäller stämmobeslut och inte kan angripa styrelseavgörande.⁹²

8 Minoritetsskydd enligt rysk rätt

Minoritetsskyddet i Ryssland har inte varit lika uppmärksammat som i Sverige. I doktrin talas det oftast om allmänna aktieägares rättigheter och i detta sammanhang nämns vissa regler som är till för att skydda minoritetsägare. De bestämmelser som brukar anses utgöra ett skydd för minoriteten är rätt att begära skadestånd från styrelse, VD, stiftare och direktion; rätt att påkalla extra bolagsstämma och rätt att klandra beslut om användning av bolagets vinst.⁹³ Dessa och andra aktieägares rättigheter uppkommer på grund av innehav av aktier i bolaget och detta har sitt stöd i 31, 32 §§ ABL RF. Det sker en tidig uppdelning mellan olika typer av aktier och rättigheter som de medför. I 31 § stadgas det rättigheter som framgår ur de ordinarie aktier och 32 § ur privilegierade aktier. En ordinarie aktie ger sin aktieägare rätt att delta i bolagsstämma och rösta, få vinstutdelning och om bolaget likvideras få en del av bolagets egendom. Privilegierade aktier ger däremot inte rätt att rösta på bolagsstämma men medför rätt till vinstutdelning och utbetalning av ett likvidationsbelopp som fastsällt till en exakt summa.⁹⁴

Det finns en intressant regel i den ryska lagstiftningen som saknar någon motsvarighet i Sverige. Aktieägare som inte har betalat fullt för sina aktier är solidarisk ansvariga för

⁸⁹ Andersson, Johansson, Skog, Aktiebolagslagen En kommentar 2006 s. 7:100.

⁹⁰ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt 2005 s. 188.

⁹¹ Hemström, Bolagens rättsliga ställning 2005 s. 178.

⁹² Hemström, Bolagens rättsliga ställning 2005 s. 179.

⁹³ <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business/10370> 2007-02-12

⁹⁴ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 100-105.

bolagets förpliktelser i enlighet med 2 § 2 p. ABL RF. Till grunden för denna regel ligger ett förklarande att sådana aktieägare har en skuld till bolaget och är därför anses deras ägare vara bolagets gäldenärer. Bolaget eller dess kreditorer kan kräva var och en av gäldenärerna på betalning. Dock ansvarar aktieägare endast för den delen som de inte har betalat för.⁹⁵

Regler som rör minoritetsskyddet är inte indelade i någon speciell grupp utan finns bland de övriga rättigheter som varje aktieägare har. Förutom rätt att kräva skadestånd, klandra beslut om bolagets vinst och kalla en extra bolagsstämma finns det andra normer som direkt eller indirekt ger skydd till minoriteten. För att kunna jämföra den ryska regleringen med den svenska på bästa möjliga sätt kommer alla rättigheter indelas i samma grupper av allmänna och särskilda skyddsregler.

8.1 Allmänna skyddsregler

8.1.1 Likhetsprincipen

Likhetsprincipen uttrycks i 31, 32 § ABL RF. Redan där delas alla aktier i två grupper, nämligen de ordinarie och privilegierade aktierna. I 31 § ABL RF stadgas att alla ägare till de ordinarie aktierna har samma rättigheter. Bestämmelsen är en utformning av likhetsprincipen då alla aktieägare har samma rättigheter vad gäller deltagande på bolagsstämma och röstning i frågor som rör dess kompetens, frågor angående vinstutdelning samt frågor rörande bolagets egendom vid dess likvidering. Dessa rättigheter är dock inte uttömmande och lagen innehåller andra bestämmelser.

En aktieägare till den ordinarie aktien kan bland annat avyttra sina aktier utan bolagets eller andra aktieägares samtycke enligt 2 § 1 p 2 st. ABL RF. Bolaget har i enlighet med 11 § 4 p. ABL RF en skyldighet att överlämna en kopia på bolagsordning till en aktieägare om denne begär det. Kostnader för en sådan kopia skall inte överskrida utgifter för dess framställning. Dessutom har aktieägarna rättighet att få en del av bolagets egendom som blir kvar efter utbetalning till kreditorer i enlighet med 23 § ABL RF. Det bör dock anmärkas att lagen innehåller en speciell ordning för utbetalning och aktieägare som kräver i enlighet med 75 § ABL RF inlösen av sina aktier får betalt först efter kreditorer. Rättighet att kräva inlösen av sina aktier aktualiseras i fall av reorganisation eller stora affärer om de har röstat emot beslutet eller inte var med på röstningen angående dessa frågor. Aktieägare kan även kräva inlösen om bolagsstämma har beslutat om ändringar eller en ny bolagsordning som inskränker deras rättigheter om de röstade emot eller inte var närvarande. En sådan inlösen sker till ett pris som fastställs av styrelsen men inte får vara mindre än marknadspris som i sin tur fastsällt av en oberoende värderare. Varje ordinarie aktie ger en röst och det är förbjudet att konvertera sådana aktier till privilegierade, obligationer eller andra värdepapper.⁹⁶

Ägare till privilegierade aktier har inte rätt att rösta på en bolagsstämma men har rätt till vinstutdelning och ett likvidationsbelopp i fall bolaget likvideras. Beloppen skall fastställas till fastpris eller till en bestämd procentuellsats. Privilegierade aktier ger som huvudregel inte sina ägare rättighet att påverka bolagets styrning genom röstning på en bolagsstämma. Det anses vara kompenserad med att sådana andelar garanterar utbetalning av vinst och eventuellt likviditetsbelopp. Dock finns det en begränsning i 25 § 2 p. ABL RF som stadgar att ett

⁹⁵ Tihomirov, Aktiebolag 2007 s. 24.

⁹⁶ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 100-101.

aktiebolag inte kan ha mer än tjugo fem procent av sina aktier som privilegierade. Denna regel kan betraktas som en slags garanti för aktiebolaget att bolagsordningen måste innehålla det fasta priset för utbetalning på sådana aktier eller procentsats. I fall där det inte finns något angivet ger lagen samma rätt till vinst för både ordinarie och privilegierade aktieinnehav. Det måste anmärkas att alla aktier av samma typ ger sina ägare samma rättigheter.⁹⁷ Likhetsprincipen finns således reglerad i lagen och den fastställer att alla aktier av samma slag ger samma rättigheter till sina ägare.

Generalklausulen som ger skydd för alla aktieägare och som innebär ett förbud för bolagsstämman att fatta beslut som gynnar en aktieägare eller någon annan på bekostnad av en annan aktieägare eller bolaget saknar sin motsvarighet i rysk rätt.⁹⁸ Den enda bestämmelsen som finns för att inskränka bolagsledningens beslutfattande reglerar lojalitetsplikten, skadeståndsansvar och aktieägares klanderomöjlighet. Den återfinns i 71 § ABL RF och kommer behandlas utförligt nedan.

8.1.2 Vinstsyfte

Aktiebolagsformens syfte avgörs indirekt i 50 § GK RF. Där ske en uppdelning av alla komparativa former till kommersiella och icke kommersiella. Alla kommersiella organisationer har som huvudsyfte att ge vinst. Aktiebolag tillhör denna grupp och detta fastställs i 2 § ABL RF och har således vinst som sitt huvudändamål. Vinsten är även ett viktigt mått på bolagets finansiella ställning och det är det enda som förenar alla aktieägare i bolaget. I den ryska doktrinen har det påpekats att förbindelse mellan medlemmar i ett aktiebolag är mindre än exempelvis i ett kommersiellt sällskap. Därför är det extra viktigt med ett gemensamt syfte som alla aktieägare har oavsett om de huvudtagat har kontakt med varandra.⁹⁹ Vinstsyfte i sådant fall är både en garanti för aktieägare att deras intresse inte åsidosätts och ett instrument att hålla aktiebolaget samman för att kunna driva verksamheten. Det är inget krav att ange vinstsyfte i bolagsordningen som regleras i 11 § ABL utan det framgår indirekt ur de allmänna bestämmelserna i GK RF.

8.1.3 Verksamhetsföremål och licensering

Verksamhetsföremålet finns inte beskrivet i den ryska aktiebolagslagstiftningen. Enligt de svenska reglerna måste typen av verksamhet speciellt anges i bolagsordningen som i sin tur ger aktieägare ett indirekt skydd mot bolagsledningen då den måste handla inom dessa ramar. I 11 § ABL RF anges att bolagsordningen skall bland annat innehålla bolagsorganens struktur och kompetens samt bestämma en ordning för beslutsfattandet. Ordning för förberedelsen och genomförandet av bolagsstämman skall också anges. Bolagsordningen måste följas av både bolagsledningen och aktieägare och kan innehålla andra bestämmelser om de inte står i strid med lagen. I sådant fall finns det möjlighet att med hjälp av bolagsordningen införa en sådan reglering. Dock finns det bestämmelser bland annat i lagen om investeringsfonder som i 6 § anger att i en bolagsordning måste anges att verksamhetsföremålet skall vara begränsat till investering i sådan egendom som bestäms i lagen och i investeringsdeklarationen. Enligt 10 § lagen om banker och finansieringsverksamhet skall en

⁹⁷ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 104.

⁹⁸ 7:47 ABL

⁹⁹ Lomakin, Essay om teori inom aktiebolagsrätt ff., 2005, s. 37.

kreditororganisations bolagsordning innehålla en lista på typer av avtal och finansiell verksamhet som bolaget utgör.

Bolagets verksamhetsomfattning kan även begränsas med licensering. Enligt det ryska systemet måste ett bolag ha en licens för att kunna bedriva vissa typer av verksamhet. Med en licensering menas ett speciellt tillstånd för att bedriva en viss typ av näringsverksamhet som ett licensorgan ger ut till bolaget. Licens gäller för maximum fem år och måste sedan förnyas. Lagen om licensering av vissa typer av verksamhet har dock ett begränsat område. Den gäller inte för en verksamhet inom exempelvis kreditgivning, kommunikation, börshandel, notariarbete och vissa typer av försäkring.¹⁰⁰ Ramar för dessa verksamheter fastställs ofta i speciella lagar som exempelvis lagen för banker och finansiellverksamhet.

I det svenska systemet har verksamhetsföremålet större betydelse än i det ryska. Aktieägare har möjlighet att föra klandertalan om bolagsstämman fattar beslut i strid med verksamhetsföremålet.¹⁰¹ Även skadestånd för bolagsledningen kan vara aktuell. I *NJA 1967 s 313* upphävdes ett bolagsstämmobeslut eftersom det innebar en fullständig avveckling av bolagets verksamhet såsom den var angivet i bolagsordningen. I *NJA 2000 s. 404* blev styrelsen ansvarig för ett beslut som stod i strid med verksamhetsföremålet och generalklausulen.

Det kan konstateras att även om verksamhetsföremålet inte nämns uttryckligen i lagen som en obligatorisk punkt i bolagsordningen begränsas det ändå med hjälp av en mer specifik lagstiftning och licensering. Dock är denna skyddsregel inte lika utvecklad och användbar som i den svenska aktiebolagsrätten.

8.2 Särskilda skyddsregler

8.2.1 Lojalitetsplikt

Lojalitetsplikten finns inte uttryckligen i den svenska lagen utan följer från de allmänna reglerna om syssломanskap. Den ryska lagstiftaren har däremot valt att införa en sådan bestämmelse i lagen. Enligt 71 § ABL RF skall styrelsen, VD, tillfällig VD, direktion och andra bestämmande organ handla i bolagets intresse och utgöra sina förpliktelser för bolagets räkning mycket noggrant och förståndigt (добросовестно и разумно). Skadeståndsansvar kommer att aktualiseras om denna regel inte efterlevs. Lagen ger ingen definition på vad som anses vara mycket noggrant och förståndigt. I doktrin anses det innebära att handla med den omsorg och betänksamhet som kan förväntas från styrelsens sida. Dessutom skall en styrelseledamot göra allt för att kunna utföra sina skyldigheter mot bolaget. Under sitt arbete för bolagets räkning skall denne inte ha personliga intressen och skall ta del av all information för att kunna utföra arbetet på ett tillfredställande sätt. Omständigheterna måste tyda på att styrelseledamoten har handlat inom dessa ramar. Andra förhållanden som kan ha betydelse för bolagsledningens skadeståndsansvar skall också betänkas.¹⁰²

I den svenska rätten påminner bolagsledningens position mycket om syssломannaförhållande som beskrivs i 18 kapitel HB dock har styrelseledamot och VD mer frihet vad gäller

¹⁰⁰ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s.14-15.

¹⁰¹ Af Sandeberg, Aktiebolagsrätten 2006 s. 138.

¹⁰² Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 218-219.

företrädelse av bolaget än en vanlig syssloman har enligt HB:s regler. En intressant sida av bolagsledningens position enligt svensk rätt är att VD har en anställningsliknande ställning gentemot bolaget emellertid har styrelseledamot mer uppdragsliknande position. Styrelseledamot och VD har en så kallad *sui generis* position där de utgör två skilda organ med sysslomannalikhande drag i ett svensk aktiebolag.¹⁰³

Den ryska doktrinen har en annan föreställning om bolagsledningens ställning och sysslomanskap än den rådande uppfattningen i svensk doktrin. Agentprincipal teorin är inte tillämplig på förhållandet mellan bolags organ och bolaget. Enligt 182 § 1 p. GK RF är en syssloman en juridisk eller fysisk person som är ett eget rättssubjekt. Bolagsorganen anses vara endast en del av bolaget och kan därför inte ses som en självständig företrädare för aktiebolaget. Även om det finns likheter mellan sysslomansställning och bolagsledningens ställning kall reglerna om sysslomanskap inte tillämpas utan endast användas analogiskt. Detta synsätt har även bekräftats i praxis.

Aktieägare till minst en procent av ordinarie aktier i bolaget har rätt att väcka skadeståndstalan mot styrelsen, VD och direktion, om deras handlingar orsakat skada för bolaget i enlighet med 71 § 5 p. ABL RF. Bolagsledningens underlåtenhet att handla omfattas också av bestämmelsen.¹⁰⁴

Det måste anmärkas att tillämpning av denna bestämmelse leder till bolagsledningens skadeståndsansvar men kan inte betraktas som grund för att kunna ogiltigförklara beslutet enligt 168 GK RF som behandlar avtal stridande mot lag eller andra normativa dokument. Detta har fastställts av Federala Skiljedomstolen i Moskva regionen i målet № КГ-А40/84059-02-П från 2003-01-05. Federala Skiljedomstolen i Nordväst regionen har dessutom angett att en tvist om skadeståndstalan mot VD kommer från arbetsrättsliga förhållanden och kan därför inte prövas i skiljedomstolen.¹⁰⁵

8.2 2 Jävsregler

XI kapitel ABL RF handlar om jäv, term ”заинтересованность” som även kan översättas som intresse. Alla avtal där en styrelseledamot, VD, medlem av direktion och aktieägare som har mer än tjugo procent aktieinnehav har ett intresse (jäv) skall ske i enlighet med detta kapitel. I 81 § 1 p. 2 st. ABL RF anses en person vara jävig om den eller dennes make, föräldrar, barn, syskon eller halvsyskon är en part eller företrädare i avtalet. Dessutom är dessa personer partiska om de är med i styrelsen eller innehar mer än tjugo procent aktier eller andelar i bolaget som är avtalspart. I praktiken har den Federala Skiljedomstolen i Volgo-Vjatsk regionen fastställt att det föreligger jäv om båda parterna i avtalet har en och samma ombud.¹⁰⁶ Den listan är inte uttömmande och andra jävsregler kan tas in i bolagsordningen. Den Högsta Skiljedomstolen har angett i sin vägledning för tolkning av Aktiebolagslagen RF att jäv skall finnas redan under ingäendet av avtalet.¹⁰⁷

Jävsbestämmelser är inte tillämpliga när det enbart finns en aktieägare i bolaget som även har funktion som VD, när alla aktieägare är jäviga, när aktier säljs med ett förbehåll samt vid

¹⁰³ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar 1999 s. 128

¹⁰⁴ Plenum VAS RF, Om vissa frågor om tillämpning av ABL RF, 18.11.2003, № 19.

¹⁰⁵ Mål № А56-1576/03 från 2003-06-24.

¹⁰⁶ Mål № А82-45/98-Г/13 från 1999-02-10.

¹⁰⁷ Plenum VAS RF, Om vissa frågor om tillämpningen av ABL RF, 2003-11-18, № 19.

bolagets återköp av sina aktier. Om bolaget fusioneras med ett annat företag som innehar mer än tre fjärde delar av röststarka aktier är jävsbestämmelserna inte heller tillämpliga. Den listan av undantag är uttömmande och styrs inte av bestämmelser om jäv. Undantagen är dock giltiga endast fram till nästa bolagsstämma, då de skall prövas på nytt.¹⁰⁸

Alla personer som kan anses vara jäviga måste i enlighet med 82 § ABL RF redogöra för styrelse, revisor och auditör för bolaget om i vilka juridiska personer de innehar mer än tjugo procent av aktier eller andelar, eller är verksamma i styrelse. Även möjliga överenskommelser där de har intresse skall redogöras. Det är endast dessa uppgifter som kan krävas och de är inte skyldiga att lämna ytterligare information. Det finns inte heller någon skyldighet att uppge dessa uppgifter inför bolagsstämman eller VD.¹⁰⁹

Lagen innehåller en ordning för godkännande av avtal där det finns jäv. Enligt 83 § ABL RF skall styrelsen godkänna ett avtal med jäv i ett aktiebolag med högst 1 000 aktieägare. I sådana fall beslutar styrelsen med enkel majoritet bland de styrelseledamöter som inte är jäviga i frågan. Om det inte finns några ojäviga styrelsemedlemmar eller det inte är tillräckligt för kворum som fastställs i bolagsordningen skall bolagsstämma ta beslut i frågan. Om antalet aktieägare överskrider 1 000 skall majoriteten av oberoende styrelseledamöter avgöra frågan. Med en oberoende styrelseledamot anses en person som inte är VD, direktions medlem och vems familjemedlemmar inte heller ha sådan positioner under det senaste året innan avtalet. Dessutom skall denne inte heller vara investör för bolaget. Bolagsstämma skall besluta om avtalet med jäv när det rör sig om värde på egendom som överstiger två procent av aktiebolagets tillgångar eller realisation av bolagets ordinarie aktier eller värdepapper som kan konverteras till ordinarie aktier som utgör mer än två procent av alla ordinarie aktier i bolaget. Regleringen omfattar dock inte sedvanliga överenskommelser inom bolagets vanliga förvaltning som har uppkommit innan personen ansågs vara jävig. Detta undantag gäller endast fram till nästa bolagsstämma.

Alla avtal med jäviga parter kan ogiltigförklaras om de har ingåtts i strid med dessa bestämmelser. Aktieägare eller bolaget kan ansöka om detta i domstol i enlighet med 84 § ABL RF. Personen som är jävig kan bli skadeståndsskyldig gentemot bolaget. Om det är flera som anses ha ett intresse skall skadeståndsskyldighet vara solidarisk. Enligt Regeringsrätten RF kan talan väckas inom ett år sedan käranden har fått veta om att avtalet har ingåtts och om att jäv föreligger hos parterna.¹¹⁰

Enligt svensk rätt betecknas dock handläggning av beslut när jäv föreligger som ett befogenhetsöverskridande enligt 8:42 2 st. ABL. Ett sådant beslut är endast bindande för bolaget om tredje man insåg eller borde ha insett att bolagsledningen var jävig. Godtroende parten är dock skyddad och bolaget måste fullgöra sina förpliktelser gentemot denne. Skadeståndsansvar kan också bli aktuellt i fall bolaget drabbas av en skada på grund av jäv från bolagsledningens sida. Även skadeståndsansvar gentemot den enskilde aktieägaren kan komma ifråga enligt 29:1 ABL.

8.2.3 Insyn och frågerätt

Bolaget måste ge alla sina aktieägare tillgång till bland annat bolagsordningen, information om bolagets tillgångar, interna dokument och upplysningar om dotterbolag. Alla aktieägare

¹⁰⁸ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 245.

¹⁰⁹ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 246-247.

¹¹⁰ Mål № 5-II från 2003-04-10.

som har rösträtt kan enligt 52 § 3 p. ABL RF få information om årsredovisning, revisors och auditörs utvärdering samt uppgifter om möjliga kandidater till styrelse, VD, direktion och revisor. Dessa uppgifter skall tillhandahållas inom trettio dagar innan bolagsstämma. Ytterligare uppgifter kan krävas och den Federala kommissionen på värdepappersmarknaden kan i sådana fall ge upplysningar om detta. Enligt kommissionens beslut skall bland annat styrelsens förslag för utdelning, årlig redovisning och upplysningar om kandidater presenteras för aktieägarna. Om frågan om återköp av egna aktier kan bli aktuell skall även utvärdering om värdepappersmarknaden och aktiernas värde presenteras.¹¹¹

Aktieägare med minst en procents aktie innehav har rätt att kräva information om alla ägare som finns med i aktieägarregistret. Om de vägras en sådan information kan aktieägare lämna ett klagomål till regional avdelningen av Federala Verkställande Organet i Handeln med värdepapper och detta kan leda till att registratorn förlorar sin licens.¹¹² Aktieägare till minst en procent av aktierna har även rätt att ta del av uppräkningslistor över personer som kan delta i bolagsstämma och även få en utskrift ur en sådan lista eller bekräftelse om att denne inte står med på listan. Denna rättighet finns i 51 § 4 p ABL RF. Dessutom kan aktieägare enligt 8 § 3 p. Federala lagen om värdepappersmarknaden få information om alla aktieägares namn, adress och information om hur många och vilka aktier de innehar.

Syftet med insynsregel i 7:36 ABL enligt svensk rätt är framförallt att undvika intressekonflikter i aktiebolag med begränsad antal ägare. Den medför möjlighet för en minoritetsägare att få den information som behövs för att kunna förhandla på en bolagsstämma eller eventuellt föra en domstolstalan.¹¹³

Dokumentationen angående bolagets redovisning och sammanställning av direktions möte är däremot endast tillgänglig för aktieägare till minst tjugo fem procent av aktierna i enlighet med 91 § ABL RF. Alla dokument måste tas fram inom sju dagar efter kravet. Dessutom skall eventuella kopior göras enligt aktieägares önskan. Aktieägares motiv i sådana fall har ingen betydelse och bolaget måste ge ut informationen om kravet på tjugo fem procent av aktier är uppfyllt.¹¹⁴ Övrig information om bolagets ekonomiska ställning skall ges ut till aktieägare innan bolagsstämma.

8.2.4 Kallelse, initiativrätt och beslutsfattande på bolagsstämma

Ägaren till ordinarie aktier har rätt att bli kallad till bolagsstämma för att kunna utöva sin rösträtt i enlighet med 31 § ABL RF. Frågor angående val av styrelse, revisor, auditör och även vinstutdelning samt fastställande av den årliga resultat skall ingå i kallelsen till den ordinarie bolagsstämman i enlighet med 48 § 1 st. 11 p. samt 55 § 2 st. ABL RF.

Aktieägare till minst två procent av röststarka aktier kan lämna förslag på frågor som skall tas upp på bolagsstämma. Sådana utkast skall lämnas senast 30 dagar efter årsredovisningsårets slut om bolagsordningen inte innehåller senare datum.¹¹⁵ Styrelsen måste ta beslut om förslaget skall ingå i kallelse inom fem dagar sedan trettiodagarsfrist har löpt ut enligt 53 § 1,2

¹¹¹ 3.2 § Förordning om tilläggsinformation angående ordning för förberedelse, kallelse och genomförande av bolagsstämma, <http://www.nccg.ru/site.xp/050050055053124.html>, 2007-01-22.

¹¹² Beslut av Federala Kommissionen för Central Bank RF №27, 1997-10-02.

¹¹³ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt 2005 s. 199.

¹¹⁴ Mål № A56-15780/02 från 2002-11-18.

¹¹⁵ Nastin, Bolagsstämma, Förberedelse, kallelse, genomförande 2006 s. 8.

p. ABL RF. Aktieägaren som har blivit hindrad att utföra denna rättighet kan överklaga styrelsens beslut vid domstol.¹¹⁶

Förutom frågor som kommer på initiativ från aktieägare kan styrelsen i enlighet med 53 § 2 st. ABL RF inkludera flera frågor eller förslag som inte finns med på listan om förslaget är otillräckligt. Det finns inget uttryckligt förbud för styrelsen i 55 § 4 p. 2 st. ABL RF att ändra kallelsen för den ordinarie bolagsstämman. Styrelse kan dock inte ändra frågor och förslag på beslut som finns i kallelse för en extra bolagsstämma om den påkallas av revisor, auditor eller aktieägare till minst tio procent av aktier i bolaget.¹¹⁷ Bolagsstämmans kompetens begränsas emellertid i 48 § 3 st. ABL RF till ärenden som uttryckligen anges i ABL RF.

Det finns möjlighet för den enskilde aktieägaren att pröva bolagsstämmobeslut om det fattades i strid mot ABL:s regler eller bolagsordningen i enlighet med den svenska rätten. Alla som är införda i aktieboken och även de som obehörigen vägrades föras in som aktieägare har denna rättighet i enlighet med 7:50, 51 ABL. En sådan tala skall normalt väckas inom tre månader från dagen för beslutet. En sådan regel finns inte uttryckligen i den ryska lagstiftningen.

8.2.5 Kumulativ röstning vid val av styrelseledamöter

Huvudregeln för rösträtt är en aktie en röst förutom situationer där en kumulativ röstning krävs. Detta fastställs i 59 § ABL RF. En sådan röstning begärs vid val av styrelseledamöter och har till syfte att ge minoritetsägare möjlighet att kunna välja åtminstone en styrelseledamot. Regler för en kumulativ röstning finns i 66 § 4 p. 2st. ABL RF och går ut på att varje aktieägares röster multipliceras med antal samtliga styrelseledamöter som skall vara med i styrelsen. Aktieägare kan sedan använda samtliga röster på en kandidat eller sprida dem mellan två eller flera.

En speciell fråga som är väldigt viktig att beröra är krav som ställs på styrelseledamöter och villkor för deras val som regleras i 66 § ABL RF. En styrelseledamot måste vara en fysisk person som inte nödvändigtvis skall vara aktieägare. Valet av styrelseledamöter skall hållas vid varje årsstämma enligt 47 § 1 p. ABL RF. Om inte en sådan stämma hålls i tid medför det att styrelseledamöter automatisk förlorar sina positioner i bolaget förutom rättigheter för förberedelse, kallelse och genomförande av bolagsstämma. Förutom årligt val av styrelsen skall bolagsstämma besluta om medlemmars antal och kan även avsluta deras uppdrag i förväg. Sådana beslut kräver enligt 49 § 2 p. ABL RF endast enkel majoritet av röster. Dock skall det uppmärksammas att om antalet styrelsemedlemmar fastläggs i bolagsordningen har bolagsstämman inte rätt att ändra det med enkel majoritet. I sådana fall krävs det ändring av bolagsordningen som endast kan ske om innehavare av minst tre fjärde delar av aktier godkänner förslaget. Det finns dock begränsningar vad gäller antalet av styrelseledamöter. Det skall vara minst sju personer i styrelsen om antalet aktieägare är större än 1 000 och minst nio om det finns fler än 10 000 medlemmar. Generellt sätt brukar det vara minst fem styrelsemedlemmar i ett aktiebolag och de kan väljas om obegränsat antal gånger.¹¹⁸

Kumulativ röstning av styrelsemedlemmar och en detaljerad reglering av styrelse valet kan betraktas som en del av minoritetsskyddet då aktieägare får fler röster som denne kan sprida

¹¹⁶ Pavlenko, Tarantsova, Aktiebolagsrätt Föreläsningssanteckningar 2002 s. 116.

¹¹⁷ 55 § ABL RF

¹¹⁸ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s.199-200.

mellan olika kandidater.¹¹⁹ Minoritetsägaren har därmed större möjligheter att påverka styrelsens omfång än vid vanlig röstning. Denna reglering saknar sin motsvarighet i de svenska lagreglerna där valfrågor kräver en så kallad relativ majoritet som innebär att det räcker med majoriteten av rösterna för att valet skall gå igenom.¹²⁰

8.2.6 Revision och extra bolagsstämma

Aktieägare till tio procent har enligt 55 § ABL RF rätt att begära en extra bolagsstämma. Styrelsen, revisions kommitté, auditör har också en sådan rättighet. I fall någon av den behöriga kretsen begär det skall styrelsen sammankalla en extra bolagsstämma och den ska äga rum inom fyrtio dagar sedan kravet har framställts. Om det rör sig om val av styrelseledamöter skall stämman ske inom sjuttio dagar om inte kortare tid är reglerad i bolagsordningen. I 55 § 4 p. 1 st. ABL RF skall kravet om extra stämman innehålla förslag på frågor som skall tas upp på stämman. Det kan även finnas utkast på hur frågor kan lösas och på ordning och form i vilken stämman skall hållas. Styrelsen får enligt 55 § 4 p. 2st. ABL RF inte göra ändringar i frågor, lösningsförslag och form utkast som har blivit formulerade i kravet.

Inom fem dagar sedan kravet ställts skall styrelsen bestämma om sammankallelse eller vägran om sammankallelse av extra bolagsstämma enligt 55 § 6 p ABL RF. Vägran att sammankalla en sådan stämman kan lämnas endast i sådana fall som finns formulerade i 55 § 6 p. 2 st. ABL RF. Det rör sig om situationer när kravet inte ställs i behörig ordning, om aktieägare som ställer kravet inte innehar tio procent av aktierna samt om frågor som ställs inte ingår i bolagsstämmans kompetens och därmed inte kan prövas.¹²¹ Styrelsens beslut om vägran att sammankalla en extra bolagsstämma kan dock alltid prövas i domstolsordning.

Aktieägare till minst tio procent av samtliga aktier har rätt att kräva en revision av bolagets ekonomiska ställning i enlighet med 85 § 3 p. aktiebolagslagen RF. Dock i ett mål № F08-2503/04 har Federala Skiljedomstolen i Norra-Kaukas regionen uttalat att en sådan begäran om revision anses vara missbruk av denna rättighet om det redan finns ett revisions uttalande och det inte finns någon anledning att anta att det är felaktigt.¹²² Förutom denna regel finns det ingen rysk motsvarigheten till bestämmelsen om minoritetsrevisor inom svensk rätt.

8.2.7 Vetorätt

Enligt 31 § ABL RF har aktieägare till ordinarie aktier rösträtt som innebär en aktie en röst. Även privilegierade aktieägare har rösträtt i frågor som rör deras position i bolaget. Deras rösträtt är dock begränsad endast till situationer som regleras i ABL RF och kan inte utvidgas i bolagsordningen.

Enligt huvudregeln avgörs frågor på en bolagsstämma med enkel majoritet i enlighet med 49 § 2 p. ABL RF. Detsamma gäller även i svensk rätt enligt 7:40, 41 ABL då det räcker med mer än hälften av rösterna för att kunna ta ett beslut på stämman.

¹¹⁹ Mål № Ф08-805/2003 från 2003-03-21

¹²⁰ Hemström, Bolagens rättsliga ställning 2005 s. 98-99.

¹²¹ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 170-175.

¹²² Iontsev, Aktiebolag 2005 s. 375.

Kvalificerad majoritet som enligt den ryska lagstiftaren är tre fjärde delar krävs för att ta beslut i frågor som anses vara av särskild betydelse för bolaget. Dessa ärenden rör i enlighet med 49 § 4 p., samt 48 § 1 st. 1,3,5,17 p. ABL RF ändringar i bolagsordningen, likvidation, typ av aktier och deras antal, nominellt värde och rättigheter som uppkommer från dem samt återköp av egna aktier. Kvalificerad majoritet är en huvuddel av minoritetsskyddet för aktieägare då mer än en fjärde del kan stoppa sådana beslut. Samma krav på kvalificerad majoritet finns även i det svenska systemet.

En annan bestämmelse som också kan ses som en del av minoritetsskyddet är kravet på förslag från styrelsens sida för avgörandet av frågan. Det handlar framförallt om reorganisation, ökning av aktiekapitalet, delning och konsolidering av aktier, godkännande av avtal med jäv och väsentliga avtal samt frågor om återköp av aktier. Beslut om bolagets deltagande i Holding organisation och andra finansindustriella sammanslutningar av företag och kommersiella organisationer samt godtagande av interna dokument som reglerar bolagets organisation kräver också initiativ från styrelsens sida.¹²³

Beslutmässigt antal för bolagsstämman fastställs i 58 § 1 p. ABL RF till femtio procent röststarka aktier i bolaget. Om antalet aktieägare representerar mindre än femtio procent av aktierna skall en bolagsstämma med samma kallelse hållas igen. Den andra gången är dock kravet lägre då det endast räcker med trettio procent av alla röster i bolaget.¹²⁴ Således kan aktieägare till trettio procent av aktier ha ett överordnat inflytande på en extra bolagsstämma. Det starka skyddet på nio tionde delar som påträffas i den svenska regleringen finns dock inte i den ryska regleringen.

I svensk rätt har samtliga aktieägare möjlighet att begära omröstning enligt 7:37 ABL och detta sker oftast genom handuppräckning, dock kan majoriteten av röstande bestämma om en sluten omröstning. Om det rör sig om valet av styrelseledamot är det tillräckligt att en aktieägare som har rätt att rösta begär en sluten omröstning.¹²⁵ En sådan reglering finns inte uttryckligen i den ryska aktiebolagslagen.

8.2.8 Utdelning

Vinstutdelning regleras i 42-43 §§ ABL RF och föreskriver att bolaget har rätt att ta beslut om utdelning baserad på årsredovisning, resultat från första kvartalet, halvår eller 9 månades period om inte annat anges i lagen. Beslutsfattande i frågan är bolagsstämman som dock inte kan dela ut mer än det som är rekommenderad av styrelsen. Vinstutdelning ske vanligtvis med pengar men kan även betalas ut med annan egendom om det är föreskrivet i bolagsordningen. Innehavare av privilegierade aktier kan få sin utdelning ur speciella fonder som bolaget har för detta ändamål.¹²⁶ De finns emellertid en rad situationer där aktiebolaget inte kan genomföra vinstutdelningen. Om aktiekapitalet inte är helt inbetalt, om aktier som bolaget skall återköpa enligt krav från aktieägare inte ännu är återköpta samt om bolaget har kapitalbrist och det finns risk för konkurs. Det skall påpekas att vinstutdelning i ett ryskt aktiebolag ske i en speciell ordning där aktieägare till kumulativa privilegierade aktier har prioritet och innehavare till ordinarie aktier får utdelning sist. Aktieägare anses ha rätt att kräva vinstutdelning som har blivit utsedd men ännu inte utbetalt. Detta är inte reglerat i lagen

¹²³ 49 § 3 p. ABL RF samt Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 151-153.

¹²⁴ Mål № Ф09-2442/2003- ГК från 2003-09-03.

¹²⁵ Af Sandeberg, Aktiebolagsrätten 2006 s. 83.

¹²⁶ Pavlenko, E. I., Tarantsova, Aktiebolagsrätt, Föreläsninganteckningar, s. 70-71.

men frågan är under diskussion. Aktieägare kan dock använda sig av 310 § GK RF som reglerar otillbörlighet av en ensidig vägran att fullgöra sina förpliktelser. Dessutom kan 42 § ABL RF vara till stöd som har bevisats i domstolspraxis.¹²⁷

Bolagsstämman kan besluta om att inte dela ut hela vinsten utan endast en del eller begränsa utdelningen till vissa typer av aktier.¹²⁸ En regel som finns i svensk rätt i 18:11 ABL, där ägare till minst en tiondel av samtliga aktier kan begära en utdelning av hälften av årets vinst enligt balansräkningen, saknas i den ryska regleringen. Minoritetsaktieägare har därmed inte samma möjligheter som enligt svensk rätt att påkalla vinstutdelning. Bolagsstämman beslutar om detta med begränsning från styrelsen som avgör hur mycket som skall delas ut.

8.2.9 Tvångslikvidation, inlösen och skadestånd

Aktieägare har rätt att begära inlösen av sina aktier från bolagets sida och även från en majoritetsägarens sida. Enligt 75 § ABL RF kan en aktieägare kräva inlösen av sitt aktiepaket vid bolagets reorganisation eller ingående av ett väsentligt avtal om denne har röstat mot detta förslag eller har inte medverkat i röstningen. Dessutom leder ändringar eller tillägg i bolagsordningen som aktieägare röstat mot eller inte deltagit i röstningen till möjlighet för inlösen under förutsättning att detta har lett till begränsning av deras rättigheter. Listan på aktieägare som vill genomföra inlösen skall grundas på aktieägarregisters information om vem som är behörig att begära en sådan inlösen. Aktieinlösen skall ske till det pris som bolagsstyrelsen erbjuder dock skall den inte vara lägre än marknadsvärdet på aktier som fastställs av en oberoende värderingsman. Priset skall dessutom inte påverkas av omständigheter som har orsakat inlösen.¹²⁹

Sker reorganisationen i form av delning som förutsätter, att bolagets aktier konverteras till det nya bolagets värdepapper eller att andelar i det nya bolaget skall delas ut till aktieägare i det gamla, skall aktieägare som röstade mot en sådan organisation eller inte har deltagit i röstningen få aktier i det nybildade bolaget. På det sättet har aktieägare möjlighet att både begära inlösen och få aktier i det nya företaget.¹³⁰

Inlösen blir också aktuellt om bolaget skall vara part i ett väsentligt avtal som aktieägare har röstat mot eller inte har deltagit i beslutsfattandet. Ett värde på ett väsentligt avtal skall vara minst tjugo fem procent av värdet på bolagets tillgångar i enlighet med 79 § ABL RF. Speciella regler gäller för aktiebolag med ett antal aktieägare som överstiger 1 000 då en person som har förvärvat mer än trettio procent av aktierna måste inom trettio dagar erbjuda övriga aktieägare att sälja sina aktier. Priset skall vara marknadsmässigt dock inte understiga genomsnittligt marknadspris under de senaste 6 månaderna.¹³¹

Aktieägaren skall skriftligen framställa sitt krav om inlösen inom fyrtiofem dagar sedan bolagsstämman har beslutat i frågan som ger upphov till inlösen. Bolaget skall förvärva aktier inom trettio dagar sedan ett sådant krav har inkommit i enlighet med 76 § 4 p. ABL RF.

¹²⁷ Iontsev, Aktiebolag, s. 118.

¹²⁸ Mål № Ф04/5743-1023/A75-2003 från 2003-11-13.

¹²⁹ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 227-229.

¹³⁰ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 228.

¹³¹ 75 § ABL RF

Det finns även speciella regler i 84.7 § ABL RF om inlösen som kan aktieägare av nittio fem procent av andelar i ett öppet aktiebolag krävas att utgöra. Majoritetsaktieägare måste i ett sådant fall informera minoritetsaktieägare inom trettio fem dagar sedan förvärvet att denne har en sådan rättighet. Kravet kan framställas inom sex månader sedan aktieägare har informerats. Priset som erbjuds skall inte vara lägre än det pris som majoritetsaktieägare har förvärvat sina aktier för. Förvärvaren av majoriteten av aktier kan även själv begära inlösen i enlighet med 84.8 § ABL RF. Priset i detta fall skall inte vara lägre än marknadsvärde som fastställs av en oberoende värderingsman och inte lägre än det pris som majoritetsägare har fått betala. Dessutom finns det ett ytterligare spär: priset skall inte vara lägre än det största priset som erbjöds för inlösen. Dessa regler är relativt nya då de infördes i januari 2006 och kan betraktas enligt författarens mening som ett slags minoritetsskydd. Innehavare till fem procent av aktierna har faktiskt möjlighet att avyttra sina andelar till ett pris som är reglerad i lagen och undgå på det sättet majoritetsägarens maktmissbruk även om denne själv begär inlösen.

Bestämmelser om tvångslikvidation finns inte i den ryska aktiebolagsrätten. Däremot finns det allmänna bestämmelser om likvidation som i enlighet med 21 § ABL RF kan vara frivillig enligt bolagsstämans beslut eller obligatorisk enligt regler i GK RF eller genom domstols beslut. Den frivilliga likvidationen bestäms efter styrelsens förslag genom tre fjärde delar av rösterna på bolagsstämman. Ett stängt aktiebolag måste likvideras om antalet aktieägare blir större än femtio. I enlighet med 7 § 3 p. ABL RF måste ett sådant bolag antingen reorganiseras till en öppen form inom ett år eller likvideras.

Regel i 35 § ABL RF kan anses som ett minoritetsskydd men är främst en borgenärsskyddsregel. Aktiebolaget är skyldigt att se till att det finns full täckning för aktiekapitalet och om det är mindre än det värde som lagen fastställer i enlighet med 26 § ABL RF skall bolaget likvideras. Minoriteten blir skyddad på det sättet att alla aktieägare har rätt till bolagets egendom efter likvidationen i enlighet med 31, 32 §§ ABL RF.

Det finns inte någon uttrycklig regel om aktieägares skadeståndsansvar på samma sätt som i den svenska regleringen. Däremot kan aktieägares ansvar uppkomma från de allmänna civilrättsliga reglerna i GK RF. ABL RF reglerar dock bolagsledningens ansvar gentemot bolaget och aktieägarna i 71 § ABL RF. Styrelseledamöter, VD, direktionschef är ansvariga för skador som de orsakar till bolaget. Vid bedömningen om ansvar föreligger skall branschsedvänja och andra omständigheter som kan ha betydelse tas i bedömningen. Enligt huvudregeln i 322-325 §§ GK RF skall ansvaret vara solidariskt men enligt aktiebolagsrätten skall de personer i bolagsledningen som inte har röstat eller röstat mot ett förslag som har lett till skada undgå ansvaret. Aktieägare till minst en procent av aktier i bolaget har rätt att väcka talan om skadestånd för bolagets räkning.¹³²

Straffrättsliga påföljder kan också komma i frågan. 160 § UK RF (Brottsbalken, Уголовный Кодекс) kan användas ifall bolagsledningen har använt aktiebolagets pengar för eget ändamål eller har sålt bolagets tillverkningsprodukter till lägre priser. 165 § UK RF kan också komma ifråga i situationer när bolagsledningen har utnyttjat aktieägares förtroende och med detta skadat bolaget.¹³³

En annan typ av regler som har fått väldigt omfattande tillämpning i den ryska aktiebolagsrätten är administrativa påföljder och bland annat regeln om diskvalifikation. Med

¹³² Pavlenko, Tarantsova, Aktiebolagsrätt, Föreläsningssanteckningar 2002 s. 177-178.

¹³³ Iontsev, Aktiebolag 2005 s.407-408.

diskvalifikation enligt 3.11 § КоАП RF (Kodex om administrativa brott, Кодекс об Административных нарушениях) menas ett förbud för en fysisk person att vara styrelseledamot, VD och vara med i ledningen för en juridisk person. Diskvalifikation är en administrativ påföljd som har en giltighets period från sex månader till tre år.¹³⁴ Bestämmelsens syfte är att ge aktieägare skydd mot bolagsledningens maktmissbruk.

8.2.10 Klandertalan

Den enskilde aktieägaren har möjlighet att klandra bolagsstämmans beslut om det har avgjorts i strid med ABL RF bestämmelser eller annan lagstiftning. Detta är möjligt om aktieägare i enlighet med 49 § 7 p. ABL RF inte har varit närvarande på bolagsstämman eller har röstat mot ett sådant beslut. Dessutom skall detta beslutsfattandet påverka negativt dennes legala rättigheter och intressen i bolaget. En sådan överklagan kan lämnas inom sex månader sedan aktieägaren fick veta eller borde ha fått veta om ett sådant beslut. Undantagsvis kan domstolen bestämma om andra perioder om en fysisk person har en väsentlig ursäkt exempelvis sjukdom. I sådant fall fastställs tidsperiod i enlighet med 205 § GK RF.¹³⁵ Om aktieägarens rösträtt inte skulle ha påverkat beslutsfattandet i den frågan och dessa stridigheter inte är väsentliga samt att aktieägaren inte har lidit någon skada anser Högsta Skiljedomstolen att ett sådant överklagande skall avböjas. Det krävs således att alla omständigheter skall vara uppfyllda för att kunna överklaga ett sådant beslut.¹³⁶

I den svenska rätten kan klandertalan grundas på formella grunder som fel vid kallelse eller felräkning av rösterna, om det förelåg allvarliga fel som hade påverkan på beslutsfattande vid bolagsstämma. Materiella regler kan också vara grund för klandertalan då aktieägare måste bevisa att beslutet strider mot de materiella reglerna i aktiebolagsrätten. Det kan röra sig om bestämmande som strider mot likhetsprincipen i 3:3 ABL, generalklausulen i 7:47 ABL eller även vinstsyfte.¹³⁷ Det bör uppmärksammas att det inte ställs lika höga krav för att kunna klandra ett beslut i den svenska regleringen som i den ryska.

Den Högsta Skiljedomstolen har uttalat om att bolagsstämmobeslut kan ogiltigförklaras även ifall aktieägare inte ha haft en kallelse till bolagsstämman enligt 52 § 1 st. ABL RF, inte har fått nödvändig information om frågor som skulle beröras på stämman i enlighet med 52 § 3 st. ABL RF samt om aktieägare inte har fått röstsedel för röstning som enligt 60 § 2 st. ABL RF.¹³⁸

Aktieägare har en rättighet att vara införd i aktieboken i enlighet med 45 § ABL RF. Vägran att införa i aktieboken är i princip förbjuden och måste motiveras inom fem dagar efter beslutet. Ett sådant beslut kan därmed också överklagas i domstol.

¹³⁴ Iontsev, Aktiebolag 2005 s. 402.

¹³⁵ Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF 2005 s. 154.

¹³⁶ Plenum VAS RF, Om vissa frågor om tillämpning av ABL RF, 18.11.2003, № 19

¹³⁷ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt 2005 s. 189.

¹³⁸ 24 § Plenum VAS RF, Om vissa frågor om tillämpning av ABL RF, 18.11.2003, № 19.

¹³⁸ Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt 2006 s. 233-234.

9. Avslutande reflektioner

Aktiebolagsformen vilar på majoritetsprincipen vilken råder som huvudregel på en bolagsstämma. Denna princip kan förklaras med effektivisering eftersom det är praktiskt omöjligt att kräva alla aktieägares samtycke på en bolagsstämma. I sådana fall skulle beslutsfattande i varje fråga ha tagit osannolikt lång tid och skulle vara ineffektivt för bolagets verksamhet. Hela vårt samhälle är uppbyggt på att beslutsfattande skall gå så snabbt som möjligt. Majoritetsprincipen är således motiverad och effektiv men den leder till att det är majoriteten av aktieägarna som faktiskt bestämmer hur bolaget skall styras och verksamheten skall skötas. Detta medför i sin tur maktlöshet från minoritetsaktieägares sida och majoritetens maktmissbruk. Skyddet för minoritet i aktiebolag är inte bara till för att skydda aktieägare utan även att skydda själva bolaget. Aktiebolagsformen är det mest brukbara och flexibla modellen som används i hela världen. Att inte ha minoritetsregler skulle innebära alt för stor risk för att kunna satsa sitt kapital i aktiebolag. Detta skulle i sin tur medföra skada för näringslivet. Minoritetskyddsregler anses vara lika viktiga som borgenärsskyddsregler eftersom båda dessa är en förutsättning för att aktiebolag skall kunna fungera som en samarbetsform.¹³⁹

Lagstiftaren i olika länder har löst minoritetsskyddsproblemet på olika sätt. I Sverige är minoritetsskyddet reglerat framförallt i bestämmelserna om kvalificerad majoritet vid röstningen på bolagsstämma, minoritetsrevisor, vinstutdelning samt tvångsinlösen av aktier och jäv. Dessa regler togs fram specifikt för att kunna skydda minoriteten mot majoritetens missbruk. Dessutom finns det andra stadgor som indirekt ger minoriteten ett skydd både mot majoritetens missbruk och bolagsledningens. Allmänna grundsatser som vinstsyfte, generalklausulen och verksamhetsföremålet ger beskydd till minoriteten genom att hålla bolagsledningens och bolagsstämmans beslutsfattande inom verksamhetens ramar och för aktieägares och bolagens intressen. Möjlighet till skadeståndstalan och klandertalan är också ett verktyg för att ge den enskilde aktieägaren möjlighet att kunna göra bolagsledningen ansvariga för skada som denne har lidit eller för att kunna upphäva beslut som strider mot lagen eller bolagets intressen. Det finns således många olika regler som på ett direkt eller indirekt sätt ger minoriteten av aktieägare ett skydd mot maktmissbruk från bolagsledningens och majoritetens sida. I den svenska doktrinen har det emellertid oftast uppmärksammats problematik i förhållandet mellan minoriteten och majoriteten samt aktieägare och bolagsledningen. I detta arbete har det gjorts ett försök att betrakta minoritetsskyddet som helhet och försvarsmekanism mot alla slags missgärningar i bolaget.

I Ryssland har minoritetsaktieägarens fråga inte alls uppmärksammats på samma sätt som i Sverige. I doktrinen är det väldigt ovanligt att minoritetsskyddsregler tas fram fristående från de andra aktieägares rättigheter. I doktrinen sker emellertid en viss klassificering i grupper beroende på grunden av deras tillkomst, storlek på innehav, kategori av aktier samt typ av bolag. Rättigheterna som uppstår på grund av innehav av aktier kan exempelvis indelas i fem olika kategorier: rätt att delta och rösta på bolagsstämma, rätt att få information om bolagets verksamhet, rätt att delta i vinstutdelningen, rätt att begära skadestånd och rätt att få en del av bolagets tillgångar som finns kvar efter slutbetalning med kreditorer ifall bolaget likvideras. Beroende på vilken kategori av aktier som innehas har aktieägare till privilegierade kumulativa aktier en rättighet att kräva bolaget att betala ut samlade men inte utbetalade dividender innan de betalas ut till ägare av ordinarie aktier. Rättigheter som uppstår beroende på typ av bolag är exempelvis en privilegierad rätt för aktieägare i ett stängt aktiebolag att

¹³⁹ Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem 2000 s. 79,146.

köpa aktier i bolaget.¹⁴⁰ Alla aktieägare delas in i olika grupper beroende på sitt innehav av aktier: innehavare till en aktie, en procent, två, tio, tjugofem procent, mer än tjugofem procent, mer än femtio procent och sista gruppen på mer än sjuttiofem procent som anses ha total kontroll över bolaget.¹⁴¹

Vid första ögonkastet på det ryska aktiebolagsrättsliga systemet är det således svårt att upptäcka regler som är till för att skydda minoritetsaktieägare. Vid en mer noggrann undersökning av aktiebolagsrätten i Ryssland har det emellertid visat sig att minoritetsskyddet är i princip lika utvecklat som i det svenska rättssystemet. Det finns många likheter i urvalet av lösningar på regleringen i Ryssland och Sverige framförallt de allmänna principerna. Ryssland har emellertid infört några regler som saknar sin motsvarighet i Sverige. Härmed kommer en kort jämförelse att presenteras.

9.1 Jämförelse - allmänna skyddsregler

Till de allmänna reglerna tillhör likhetsprincipen och generalklausulen samt även regler om vinstsyfte och verksamhetsföremål. Likhetsprincipen är en fundamental associationsrättslig regel i det svenska systemet som fungerar som motvikt till majoritetsprincipen som råder i den svenska associationsrätten. Den fastställs i 4:1 ABL. Regeln är särskilt användbar vid regleringen av rösträtt på bolagsstämma, vinstutdelning och likvidation och skall följas av samtliga bolagsorgan. Likhetsprincipen i den ryska aktiebolagsrätten har dock något svagare utformning. Den uttrycks i 31, 32 §§ ABL RF på det sättet att ägare till samma typer av aktier har samma rättigheter. Emellertid saknas det ett uttryck för likhet mellan alla aktieägare i bolaget. Principen har inte heller uppmärksammats så mycket i doktrin och praxis.

Generalklausulen som uttrycks i 7:47, 8:41 ABL och som har en stor betydelse i det svenska systemet finns inte överhuvudtaget i den ryska regleringen. Den enda bestämmelsen som finns för att inskränka bolagsledningens beslutsfattande handlar om lojalitetsplikten, skadeståndsansvar och aktieägares klanderförmåga som regleras i 71 § ABL RF.

Aktiebolagets syfte anses vara att frambringa vinst åt sina aktieägare enligt den svenska uppfattningen.¹⁴² Samma uppfattning råder i den ryska rätten som har stöd i 50 § GK RF som tillskriver alla kommersiella organisationer inkluderat aktiebolag, vist som huvudsyfte.

Verksamhetsföremålet enligt den svenska rätten skall särskilt anges i bolagsordningen som¹⁴³ ger aktieägare ett indirekt skydd mot bolagsledningen då den måste handla inom dessa ramar. I det ryska systemet skall bolagsordningen bland annat innehålla bolagsorganens struktur och kompetens samt bestämma en ordning för beslutsfattandet men det finns inget uttryckligt krav på att ange verksamhetsföremålet.¹⁴⁴ Emellertid begränsas föremålet av bolagets verksamhet med hjälp av regler om lisens och sådana lagar som lagen om investeringsfonder samt banker och finansieringsverksamhet.

¹⁴⁰ Iontsev, Aktiebolag 2005 s. 371-377.

¹⁴¹ Pavlenko, Tarantsova, Aktiebolagsrätt, Föreläsningsanteckningar 2002 s. 117.

¹⁴² Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem 2000 s. 72.

¹⁴³ 3:1 ABL

¹⁴⁴ 11 § ABL RF

Sammanfattningsvis kan det anmärkas att de grundläggande principerna till skydd för minoritetsägare i aktiebolaget finns både enligt den svenska och ryska regleringen. Emellertid är den svenska rätten mer utvecklad vad gäller deras utformning och tillämpning i praktiken.

9.2 Jämförelse - särskilda skyddsregler

Till särskilda regler för minoritetsskydd tillhör bestämmelser om lojalitetsplikt, jäv, insyn och frågerätt, krav på minoritetsrevisor och extra bolagsstämma samt vetorätt.

Styrelsen och VD anses ha en sysslomannaställning i ett svenskt aktiebolag och därför skall agera i enlighet med 18 kapitel HB som föreskriver att syssloman skall företräda bolaget med omsorg och lojalitet som i sin tur innebär att det är bolagets syfte och inte ledningens som skall stå i fokus när ledningen handlar för aktiebolagets räkning. Lojalitetsplikten finns således inte beskrivet i ABL. Den ryska lagstiftaren har emellertid valt att införa en sådan regel i aktiebolagslagen.¹⁴⁵ Bolagsledningen skall handla i bolagets intresse och utgöra sina förpliktelser för bolagets räkning mycket noggrant och förståndigt. Rekvisitens betydelse är dock något oklart och det finns inte tillräckligt med praxis för att kunna fastställa den. Regler om jäv återfinns i 7:46, 8:23,34 ABL RF och deras syfte är att förhindra aktieägare, styrelseledamot och VD att ta beslut i situationer som kan innebära åsidosättande av bolagets intressen till egen fördel. Aktieägare får exempelvis inte rösta i frågor som denne har ett väsentligt intresse i. Synen på jäv är väldigt annorlunda i den ryska rätten. Jäv uppstår exempelvis när styrelseledamot, VD, medlem av direktion eller aktieägare har mer än tjugo procent aktieinnehav eller om dennes släktingar är en part eller företrädare i avtalet som bolaget skall ingå.¹⁴⁶ Det faktum att jäv föreligger hindrar emellertid inte personen från att genomgå ett avtal. Överenskommelser med jäv regleras speciellt i lagen och innehåller ett antal krav på bland annat upplysningsplikt och ett antal oberoende styrelseledamöter som kan godkänna sådana frågor. Regleringen av avtal med jäv är väldigt detaljerad och enligt min mening ett bra alternativ till det totala förbudet som finns i den svenska rätten.

Rätt till information om bolaget ger aktieägare möjlighet att bedöma företagets ekonomiska situation. Enligt de svenska reglerna kan varje aktieägare i ett aktiebolag med högst tio medlemmar ta del av räkenskaper och andra handlingar som rör bolagets verksamhet, i den omfattning det behövs för att aktieägaren skall kunna bedöma bolagets ställning och i den mån att det inte medför en påtaglig risk för skada för bolaget i fall det rör sig om en känslig information.¹⁴⁷ En sådan regel saknas i den ryska aktiebolagslagen undantagen att det finns allmänna regler om frågerätt på bolagsstämma och insyns rätt som i det svenska systemet i 7:32, 36 ABL.

Aktieägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget har rätt att begära länsstyrelsen att utse en minoritetsrevisor och att påkalla en extra bolagsstämma i enlighet med 9:9, 7:13 2 st. ABL. Samma reglering finns i den ryska aktiebolagsrätten fast istället för minoritetsrevisor kan aktieägare kräva en extra revision.¹⁴⁸ Denna möjlighet är som det har visat sig i praxis mer begränsad än påkallande av minoritetsrevisor.

¹⁴⁵ 71 § ABL RF

¹⁴⁶ 81 § ABL RF

¹⁴⁷ 7:32, 36 ABL

¹⁴⁸ 85 § 3 p. ABL RF

Vetorätt för aktieägare på bolagsstämma är väldigt utvecklad i båda länders system. Kvalificerad majoritet begärs med två tredje delar av rösterna och företrädde aktier vad gäller ingripande frågor såsom ändringar i bolagsordningen enligt den 7:42 ABL. Den ryska lagen har krav på en sådan majoritet med tre fjärdedelar av aktier och röster. Dock saknas det motsvarighet till de svenska bestämmelserna om ändringen i bolagets syfte, införande av förbehållsklausuler eller ändrande av rättsförhållandena mellan aktier. De kräver nio tiondelar av rösterna för att kunna godkännas. Höga krav ställs även på beslut om nyemission, överlåtelse av aktier, teckningsoptioner och konvertibler och även fastställande om vinstandelslån och kapitalandelsån.¹⁴⁹ Den svenska vetorätten är således mer utvecklad och mer anpassad till olika specifika situationer än den ryska.

Ryssland har dock speciella krav vad gäller valet av styrelseledamöter som saknas enligt svensk rätt. Det sker genom kumulativ röstning som går ut på att varje aktieägares röster multipliceras med antal samtliga styrelseledamöter som skall vara med i styrelsen. Aktieägare kan sedan använda samtliga röster på en kandidat eller sprida dem mellan två eller flera.¹⁵⁰

Ägare till minst en tiondel av aktierna kan vid årsstämma begära en utdelning av hälften av årets vinst enligt balansräkningen enligt 18:11 ABL. Denna möjlighet saknas i det ryska aktiebolaget. Bolagsstämman skall bestämma om utdelningen men kan inte dela ut mer än styrelsen har rekommenderat.¹⁵¹ Minoritetsaktieägare har således ingen rätt att begära utdelning.

Tvångslikvidation och inlösen av aktier kan begäras enligt 25 kapitel ABL. Ryska lagen innehåller möjlighet att begära inlösen men saknar däremot tvångslikvidations regler.¹⁵² Skadeståndsreglering för bolagsledningen samt klandermöjligheten finns däremot i båda system.¹⁵³

Slutord

Huvudtanken med detta arbete var att beskriva minoritetsskyddsregler enligt svensk rätt för att sedan kunna jämföra de med den ryska regleringen på området. Delvis hade arbetet även syfte att introducera den ryska bolagsrätten och redogöra specifikt för den gällande aktiebolagsrättsliga systemet. Spontant kan det anmärkas att regleringen i båda länderna är ganska lik dock finns det vissa lösningar som är annorlunda. Det svenska regelverket för minoriteten kan beskrivas som utvecklad och anpassad till specifika situationer medan den ryska är lite mer stationär och detaljreglerad. Att på det sättet jämföra två olika länders system visar inte bara på variationer i utformningen av regler utan även på olika synsätt på problemet. Minoritetsskyddet är ett uppmärksammat ämne i Sverige men har det inte nått samma position i det ryska rättstänkandet och min förhoppning är att minoritets ägande i ryska bolag får mer plats i framtiden, både i doktrin och i praxis.

¹⁴⁹ 16:2-5,7,8 ABL

¹⁵⁰ 59, 66 §§ 4 p. 2 st. ABL RF

¹⁵¹ 42-43 §§ ABL RF

¹⁵² 75, 84.7 §§ ABL RF

¹⁵³ 7:50 §, 29 kap. ABL samt 49-52, 71 §§ ABL RF

	Sverige	Ryssland
Likhetsprincipen	+ 4:1 ABL	+ 31,32 §§ ABL
Generalklausul	+ 7:47, 8:41 ABL	—
Vinstsyfte	+ skall anges i bolagsordningen 3:1 ABL	— anges ej i ABL RF dock följer indirekt från 50 § GK RF
Verksamhetsföremål	+ skall anges i bolagsordningen 3:1 ABL	— finns ej i ABL RF dock regleras i andra lagar och med licens
Lojalitetsplikt	+ finns ej i ABL, dock 18 kapitel HB	+ finns i 71 § ABL RF
Jävsregler	+ 8:23, 34 ABL samt 7:46 ABL	+ 81-83 § ABL RF, avtal med jäv är tillåtna dock special reglering
Insyn	+ 7:36 ABL för aktieägare i bolag med högst 10 medlemmar	+ 52 § ABL RF och 91 § ABL RF för ägare till minst 25 % aktier
Frågerätt	+ 7:32 ABL	+ 52 § ABL RF
Kallelse	+ 7:1,2, 23 ABL	+ 31 § ABL RF
Initiativrätt	+ 7:16,18,20 ABL	+53 § ABL RF för ägare till minst 2 % av aktier
Beslutsfattande på bolagsstämma	+ 7:1,2 ABL	+ 31 §, 51 ABL RF
Minoritetsrevisor	+9:9 ABL för aktieägare till en tiondel aktier eller en tredjedel företrädna aktier på stämman	— ägare till minst 10 % av aktier kan dock påkalla en revision enligt 85 § ABL RF
Extra bolagsstämma	+7:13 ABL för aktieägare till minst en tiondel av aktier	+ 55 § ABL RF för ägare till 10 % av aktier
Kumulativ röstning vid val av styrelse	—	+ 55, 66 §§ ABL RF
Vetorätt	+7:42 ABL två tredjedelar och även nio tiondelar för visa frågor	+ 49 § ABL RF, tre fjärdedelar
Utdelning	+ 18:11 ABL för ägare till minst en tiondel av aktier	—
Tvångslikvidation	+ 25:21 ABL för ägare till minst en tiondel av aktier	—
Inlösen	+ 25:22 ABL för ägare till minst en tiondel av aktier	+ 75, 84.7 §§ ABL RF
Skadestånd	+ 29:1,2,3 ABL	+ 71 § ABL RF
Klandertalan	+ 7:50 ABL	+ 49 § ABL RF

Käll- och litteraturförteckning

Lagtext och förarbeten

Aktiebolagslagen (SFS 2005:551)

Brottsbalk RF
Уголовный кодекс РФ

Civilbalk RF
Гражданский кодекс РФ

Federal lag om Aktiebolag № 208-ФЗ från 1995-12-26
Федеральный закон РФ «об Акционерных обществах»

Federal lag № 39 om Värdepapper
Федеральный закон «О рынке ценных бумаг» от 1996-04-22 № 39-ФЗ

Federal lag № 46 om skydd för investerare i handel med värdepapper från 1999-03-05
Федеральный закон РФ «о защите прав и законных интересов инвесторов на рынке ценных бумаг»

Federal lag №82-ФЗ från 2000-06-19

Federal lag № 198-ФЗ från 2004-12-29

Förordning om tilläggsinformation angående ordning för förberedelse, kallelse och genomförande av bolagsstämma, <http://www.nccg.ru/site.xp/050050055053124.html>, 2007-01-22.

Положение о дополнительных требованиях к порядку подготовки, созыва и проведения общего собрания акционеров. (в ред. Постановления ФКЦБ РФ от 07.02.2003 N 03-6/пс)

Handelsbalk (SFS 1736:0123 2)

Kodex om administrativa brott RF
Кодекс об административных нарушениях РФ

Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar

Lag (2005:552) om införande av aktiebolagslagen (2005:551)

Lag om styrelserepresentation för de privatanställda (SFS 1987:1245)

Proposition 1975:103

Proposition 2000/01:150

Proposition 2005/06:186

Proposition 2004/05:85

SOU 1971:15

SOU 1992:83

SOU 1995:44

SOU 2001:1

Praxis

Mål № A82-45/98-Г/13 från 1999-02-10, Federal Skiljedomstol i Volgo-Vjatsk regionen

Mål № A56-15780/02 från 2002-11-18, Federal Skiljedomstol i Nordväst regionen

Mål № КГ-А40/84059-02-П från 2003-01-05, Federal Skiljedomstol i Moskva regionen

Mål № Ф08-805/2003 från 2003-03-21, Federal Skiljedomstol i Norra-Kaukas regionen

Mål № 5-П från 2003-04-10, Regeringsrätten RF

Mål № Ф09-2442/2003- ГК från 2003-09-03, Federal Skiljedomstol i Ural regionen

Mål № Ф04/5743-1023/А75-2003 från 2003-11-13, Federal Skiljedomstol i Väst-Sibirien regionen

NJA 1963 s. 431

NJA 1965 s 157

NJA 1967 s 313

NJA 1972 s. 29

NJA 1977 s. 393

NJA 1981 s. 1117

NJA 1985 s. 343

NJA 1987 s. 394

NJA 2000 s. 404

Förordning om tilläggsinformation angående ordning för förberedelse, kallelse och genomförande av bolagsstämma, <http://www.nccg.ru/site.xp/050050055053124.html>, 2007-01-22.

Положение о дополнительных требованиях к порядку подготовки, созыва и проведения общего собрания акционеров. (в ред. Постановления ФКЦБ РФ от 07.02.2003 N 03-6/пс)

Plenum VAS RF, Om vissa frågor om tillämpning av ABL RF, 2003-11-18, № 19.
Пленум ВАС РФ, «О некоторых вопросах применения Федерального закона «Об акционерных обществах»» от 18 ноября 2003 г. № 19.

Beslut av Federala Kommissionen för Central Bank RF №27, 1997-10-02

Litteratur

Sten Andersson, Svante Johansson, Rolf Skog, Aktiebolagslagen En kommentar, Norstedts Juridik, Stockholm 2006.

Clas Bergström, Per Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem, Norstedts Juridik, andra upplagan, 2001

W. E. Butler, M. E. Gashi-Butler, Russian company law Basic Legislation, Kluwer Law International, third edition 2000.

Rolf Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar, Norstedts Juridik, upplaga 1:1 1999.

Carl Hemström, Bolagens rättsliga ställning, Norstedts Juridik, sjätte upplagan, 2005.
Lars Erik Taxell, Aktiebolagets organisation, Åbo Akademi 1983.

M.G. Iontsev, Aktiebolag, Os-89, tredje upplagan 2005.

М.Г. Ионцев, Акционерные общества: Правовые основы. Имущественные отношения. Управление и контроль. Защита прав акционеров, Ось-89, 3-е издание, 2005.

Svante Johansson, Bolagsstämma, Juristförlaget 1990.

Svante Johansson, Nials svensk associationsrätt i huvuddrag, Norstedts Juridik, åttonde upplagan, 2001.

A. A. Kjirov, Kommentar till Aktiebolagslagen RF, Prospekt, Moskva, 2005.

А. А. Кыров, Комментарий к Федеральному закону «об Акционерных обществах», Проспект, Москва, 2005.

N. V. Kozlova, Civilrättslig status av juridiska personer, Moskva, 2003.

Н. В. Козлова, Гражданско-правовой статус органов юридического лица, Москва, 2005

Magnus Lindahl, Tony Sandell, Ordinarie bolagsstämma En handbok, Norstedts Juridik, andra upplagan, 1999.

D.V. Lomakin, Allmänna grunder om aktiebolagets organisation, Pravo, Moskva, 2003.

Д. В. Ломакин, Общие положения об органах акционерного общества, Право, Москва, 2003.

- D.V. Lomakin, Essay om teori inom aktiebolagsrätt och praktisk tillämpning av aktiebolagslagstiftning, Statut, Moskva, 2005.
Д. В. Ломакин, Очерки теории акционерного права и практики применения акционерного законодательства, Статут, Москва, 2005.
- P. S. Nastin, Bolagsstämma Förberedelse, kallelse, genomförande, JustitsInform, 2006
П. С. Настин, Общее собрание акционеров, Подготовка, созыв, проведение, Юстицинформ, 2006.
- Erik Nerep, Aktiebolagsrättslig analys Ett tvärsnitt av nyckelfrågor, MercurIUS 2003.
- V. V. Pavlenko, E. I. Tarantsova, Aktiebolagsrätt Föreläsningssanteckningar, Fenix, 2002.
В. В. Павленко, Е. И. Таранцова, Акционерное право Конспект лекций, Феникс, 2002.
- V.V. Piljaeva, Civilrätt, Allmänna och speciella delar, TK Velbi, 2005.
В. В. Пиляева, Гражданское право Части общая и особенная, Кнорус, 2005.
- Catarina Af Sandeberg, Aktiebolagsrätten, Studentlitteratur 2006.
- Torsten Sandström, Svensk aktiebolagsrätt, Norstedts Juridik, 2005.
- Ulf Svensson, Nya aktiebolagslagen, En utförlig genomgång, Björn Lundén Information AB, 2005.
- Rolf Skog, Rodhes aktiebolagsrätt, Norstedts Juridik, tjugoförsta upplagan 2006.
- Hugo Tiberg, Rolf Dotevall, Mellanmansrätt, Norstedts Juridik, nionde upplagan, 2001.
- G. V. Tsepov, Aktiebolag: teori och praktik, Prospekt, 2006.
Г. В. Цепов, Акционерные общества: теория и практика, Проспект, Москва, 2006.
- M. U. Tihomirov, Aktiebolag, Juridiska grunder, Tihomirov, Moskva, 2007.
М. Ю. Тихомиров, Акционерное общество основы правового положения, Москва, 2007.
- M. U. Tihomirov, Tvister om överträdelse av aktieägares rättigheter, Tihomirov, Moskva, 2006.
М. Ю. Тихомиров, Споры при нарушении прав акционеров, Москва, 2006.

Artiklar

- ”Dags att stärka skyddet för minoritetsägarna”, Dagens Industri, 2004-11-11
- ”Ryssfeber bland svenska företag”, Dagens Industri, 2006-12-01
- ”Vostok Nafta: Initierar ytterligare rättsärenden i Ryssland”, Affärsvärlden, 2004-06-21

Övrigt

Claes Beyer lektion 2006-09-19, kurs Komparativ bolagsrätt, Göteborg universitet, HT 2006.

<http://www.forex.se>

<http://www.infotorg.se>

<http://www.infolex.se>

<http://www.nccg.ru>